

Wymagania na oceny do historii dla liceum ogólnokształcącego i technikum „Zrozumieć przeszłość. Zakres rozszerzony” kl. 3

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
I. SYSTEM WIEDEŃSKI						
Kongres wiedeński	• Europa po wojnach napoleońskich • Zwołanie kongresu • Główni uczestnicy kongresu wiedeńskiego • Przebieg obrad • Główne decyzje kongresu • Pozostałe postanowienia kongresu • Święte Przymierze	– stosuje pojęcia: <i>kongres wiedeński, Święte Przymierze</i> – lokalizuje w czasie: obrady kongresu wiedeńskiego (X 1814–VI 1815), zawarcie Świętego Przymierza (26 IX 1815) – lokalizuje w przestrzeni państwa, które odgrywały najważniejszą rolę podczas kongresu wiedeńskiego – identyfikuje postacie: Napoleona I, Aleksandra I, Fryderyka Wilhelma III, Franciszka I Habsburga – wymienia państwa decydujące o porządku wiedeńskim	– stosuje pojęcia: <i>zasada restauracji, zasada legitymizmu, zasada równowagi sił, ład wiedeński</i> – lokalizuje w czasie podpisanie Aktu końcowego kongresu wiedeńskiego (9 VI 1815) – lokalizuje w przestrzeni nabytki terytorialne mocarstw europejskich uzyskane na kongresie wiedeńskim – identyfikuje postacie: Klemensa von Metternicha, Charles’a de Talleyranda – wymienia cele, jakie przyświecały obradom kongresu wiedeńskiego	– stosuje pojęcia: <i>ancien régime, koncert mocarstw</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Komitetu Pięciu (I 1815), powstanie koncertu mocarstw (1818) – lokalizuje w przestrzeni państwa, które zniknęły z mapy Europy na skutek decyzji kongresu wiedeńskiego – identyfikuje postacie: Ludwika XVIII, Roberta Stewarta Castle-reagh – omawia zmiany, jakie przyniosło Europie panowanie Napoleona I	– przedstawia i ocenia rolę, jaką podczas obrad kongresu wiedeńskiego odegrali Klemens Metternich i Charles Talleyrand – wyjaśnia, jaką rolę odegrał kongres wiedeński w kwestii rozwiązania problemu niewolnictwa – wyjaśnia, dlaczego porządek ustalony na kongresie wiedeńskim spotkał się z tak dużym sprzeciwem w państwach europejskich	– ocenia możliwość rzeczywistej realizacji zasad ładu europejskiego przyjętych na kongresie wiedeńskim – ocenia polityczne skutki decyzji podjętych na kongresie wiedeńskim – ocenia wpływ Świętego Przymierza na losy Europy po kongresie wiedeńskim

		– wymienia najważniejsze cechy nowego ładu ustanowionego na kongresie wiedeńskim – wyjaśnia, czym było Święte Przymierze i w jakim celu powstało	– charakteryzuje zasady stanowiące podstawę porządku wiedeńskiego – omawia decyzje kongresu wiedeńskiego dotyczące głównych mocarstw – przedstawia decyzje kongresu wiedeńskiego podjęte w kwestii Niemiec i Włoch	– omawia rolę, jaką odegrał Komitet Pięciu w tworzeniu ładu wiedeńskiego – omawia przebieg obrad kongresu wiedeńskiego – przedstawia decyzje, jakie podjął kongres wiedeński w sprawie Szwajcarii, państw skandynawskich, Belgii i Holandii		
Funkcjonowanie systemu wiedeńskiego	• Sprzeciw wobec ładu wiedeńskiego • Sytuacja w państwach włoskich • Państwa niemieckie po kongresie wiedeńskim • Powstanie dekabrystów w Rosji • Restauracja monarchii we Francji • Rewolucja lipcowa • Powstanie Belgii • Bałkany na początku XIX wieku • Wojna o niepodległość Greków	– stosuje pojęcia: <i>karbonariusze, dekabryści, rewolucja lipcowa</i> – lokalizuje w czasie: wybuch powstania dekabrystów (XII 1825), rewolucję lipcową (27–29 VII 1830), powstanie belgijskie (VIII–X 1830) – identyfikuje postacie: Aleksandra I, Ludwika Filipa I – wyjaśnia, w jaki sposób Święte Przymierze stało na straży ładu wiedeńskiego – wyjaśnia, kto i dlaczego buntował się	– stosuje pojęcia: <i>rojaliści, samodzielnizacja</i> – lokalizuje w czasie: okres restauracji Burbonów we Francji (1814–1830), pokój w Adrianopolu (1829), powstanie Młodej Europy (1834) – lokalizuje w przestrzeni kraje, w których w latach 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych – identyfikuje postacie: Giuseppe Mazziniego, Wilhelma I, Leopolda I – wyjaśnia, dlaczego porządek ustalony na	– stosuje pojęcia: <i>burżuazowie, konstytucja okrojowana, ordonanse, ultrasi, biały terror, filhellenizm</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Związku Południowego (1821), zwołanie greckiego Zgromadzenia Narodowego (1822), interwencję Świętego Przymierza w Hiszpanii (1823), traktat londyński (1830), podział Królestwa Niderlandów na Belgię i Holandię (I 1831), uchwalenie	– stosuje pojęcia: <i>karliści, arakczejewszczyzna</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Serbów przeciwko Turcji (1804–1813 i 1815), nadanie Karty konstytucyjnej we Francji (1814), zjazd w Karlsbadzie (1819), przewrót polityczny w Hiszpanii (1820), zdobycie Missolungi (1826), powstanie robotników w Lyonie (1831), konferencję w Londynie (1830–1831) – identyfikuje postacie: Luigiego	– ocenia skuteczność ruchów rewolucyjnych w Europie w latach 20. i 30. XIX w. – ocenia rolę antytyreckiego powstania Aleksandra Ipsilantis w rozbudzeniu greckich dążeń niepodległościowych

		przeciwko systemowi wiedeńskiemu – omawia przyczyny i skutki rewolucji lipcowej we Francji – przedstawia okoliczności uzyskania przez Belgię niepodległości	kongresie wiedeńskim spotkał się z tak dużym sprzeciwem w państwach europejskich – omawia sytuację polityczną we Włoszech po kongresie wiedeńskim – wymienia cele, jakie przyświecały karbonariuszom i metody, którymi się posługiwali w ich realizacji – wymienia przyczyny wybuchu powstania dekabrystów w Rosji – omawia skutki powstania dekabrystów – charakteryzuje sytuację we Francji w dobie restauracji – omawia przebieg rewolucji lipcowej we Francji – wyjaśnia okoliczności, w jakich Grecy rozpoczęli walkę o niepodległość – przedstawia przebieg wojny o niepodległość Grecji	konstytucji belgijskiej (II 1831) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Navarino (1827) – identyfikuje postacie: Ferdynanda VII Burbona, Filippa Buonarrotiego, Ludwika XVIII, Karola X Burbona, Aleksandra Ipsilantisa, George’a Byrona – przedstawia skutki działalności karbonariuszy w państwach włoskich – przedstawia rolę, jaką we włoskim i europejskim ruchu niepodległościowym odegrał Giuseppe Mazzini – omawia działalność niemieckich związków studenckich – omawia politykę Aleksandra I w Rosji i Królestwie Polskim – wyjaśnia, dlaczego ordonanse Karola X wywołały protesty Francuzów	Minichiniego, Pawła Pestela, Jerzego Czarnego Karadziordziwića, Miłosza Obrenowića, Ottona Wittelsbacha – wyjaśnia, dlaczego karbonariuszom było trudno osiągnąć cele założone w ich programie – wyjaśnia, jakie były przyczyny interwencji Świętego Przymierza w Hiszpanii – przedstawia ustrój Francji określony w Karcie konstytucyjnej z 1814 r. – przedstawia przyczyny podziału Królestwa Niderlandów – omawia sytuację polityczną na Bałkanach – wyjaśnia, jakie znaczenie dla greckiego ruchu niepodległościowego miał filhellenizm	
--	--	---	--	--	---	--

				– wyjaśnia, na czym polegał postępowy charakter rządów Ludwika Filipa – omawia sytuację Greków w państwie tureckim – wyjaśnia, dlaczego Rosja zdecydowała się poprzeć Greków w walce o niepodległość		
Rewolucja przemysłowa	• Przyczyny rewolucji przemysłowej • Postęp techniczny i rozwój przemysłu • Rewolucja przemysłowa w Europie • Przemiany ekonomiczne w Stanach Zjednoczonych • Przemiany społeczne • Rozwój transportu • Rozwój medycyny	– stosuje pojęcia: <i>rewolucja przemysłowa, industrializacja, kapitał, urbanizacja, klasa robotnicza</i> – lokalizuje w przestrzeni regiony Europy, w których w pierwszej połowie XIX w. najintensywniej rozwijał się przemysł – omawia przyczyny rewolucji przemysłowej – przedstawia zmiany, które nastąpiły w dziedzinie komunikacji i transporcie w pierwszej połowie XIX w. – wymienia skutki rewolucji przemysłowej	– stosuje pojęcia: <i>rewolucja agrarna, drobnomieszczaństwo, inteligencja</i> – lokalizuje w czasie otwarcie pierwszej linii kolejowej (1825) – lokalizuje w przestrzeni państwa europejskie, w których doszło do największego rozwoju kolei – identyfikuje postać George’a Stephensona – wyjaśnia, dlaczego Wielka Brytania stała się kolebką rewolucji przemysłowej – omawia zjawiska, które złożyły się na rewolucję przemysłową	– stosuje pojęcie <i>pruska droga do kapitalizmu</i> – lokalizuje w czasie: skonstruowanie parowca (1807), powstanie Niemieckiego Związku Celnego (1834) – identyfikuje postać Roberta Fultona – omawia zmiany, jakie w przemyśle włókienniczym wywołała rewolucja przemysłowa oraz ich skutki – przedstawia zmiany, jakie w przemyśle hutniczym wywołała rewolucja przemysłowa oraz ich skutki	– identyfikuje postacie: Abrahama Darby’ego I i II, Henry’ego Corta, Edwarda Jennera, Ignaza Philippa Semmelweisa – wyjaśnia, jakich przełomowych odkryć dokonano w dziedzinie medycyny w pierwszej połowie XIX w. – omawia wpływ rewolucji przemysłowej na rozwój gospodarczy Niemiec i Francji	– ocenia gospodarcze i społeczne skutki rewolucji przemysłowej

			– przedstawia, na czym polegała rewolucja agrarna – wyjaśnia związek między rewolucją agrarną i przemysłową – wymienia najważniejsze wynalazki i odkrycia naukowe pierwszej połowy XIX w. – omawia warunki pracy robotników w pierwszej połowie XIX w.	– wymienia czynniki, które zdecydowały o szybkim rozwoju przemysłowym Niemiec i Francji – charakteryzuje przemiany społeczne wywołane rewolucją przemysłową – wymienia czynniki, jakie miały wpływ na rozwój przemysłowy Stanów Zjednoczonych w XIX w.		
Nowe idee	• Liberalizm • Konserwatyzm • Ruchy narodowe • Kwestia robotnicza • Ruch czartystów • Socjalizm utopijny • Narodziny socjalizmu naukowego	– stosuje pojęcia: <i>liberalizm, konserwatyzm, socjalizm, komunizm (socjalizm naukowy)</i> – identyfikuje postaci: Johna Stuarta Milla, Edmunda Burke’a, Karola Marksa, Fryderyka Engelsa – wymienia idee polityczne, które zdobyły popularność w pierwszej połowie XIX w. – wyjaśnia, w jaki sposób robotnicy walczyli o swoje prawa w	– stosuje pojęcia: <i>liberalizm gospodarczy, lacyzacja, socjalizm utopijny, walka klas, proletariat</i> – lokalizuje w czasie opublikowanie <i>Manifestu komunistycznego</i> (1848) – identyfikuje postaci: Roberta Owena, Claude’a Henriego de Saint-Simona, Charles’a Fouriera – omawia założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu i komunizmu	– stosuje pojęcia: <i>leseferyzm, reakjniści, czartyzm, falanster</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie Karty praw ludu (1837) – identyfikuje postaci: Benjamina Constanta, Alexisa de Tocqueville’a, François-René de Chateaubrianda, Georga Wilhelm’a Friedricha Hegla – przedstawia postulaty i działalność czartystów	– stosuje pojęcia: <i>luddyzm, metoda dialektyczna</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Organizacji Związków Zawodowych (1833), założenie Londyńskiego Stowarzyszenia Robotników (1836) – identyfikuje postaci: Josepha de Maistre’a, Neda Ludda – przedstawia przyczyny narodzin luddyzmu – omawia proces tworzenia się związków	– ocenia skutki społeczne i polityczne, jakie wywołało pojawienie się nowych idei politycznych – ocenia wpływ działalności związków zawodowych i ruchów politycznych na sytuację społeczną grup pozbawionych wpływu na losy państwa

		pierwszej połowie XIX w.	– wyjaśnia, dlaczego postulaty socjalizmu utopijnego nie były możliwe do zrealizowania	– wskazuje różnice między socjalizmem utopijnym a komunizmem – wyjaśnia, jakie czynniki wpłynęły na kształtowanie się świadomości narodowej w XIX w.	zawodowych w Wielkiej Brytanii – przedstawia osiągnięcia XIX-wiecznego ruchu robotniczego	
Kultura w pierwszej połowie XIX wieku	• Literatura i sztuka klasycystyczna • Romantyzm • Romantyzm w teatrze • Literatura romantyczna • Sztuki plastyczne w romantyzmie • Malarstwo romantyczne	– stosuje pojęcia: <i>klasycyzm, romantyzm</i> – identyfikuje postacie: Friedricha Schillera, Johanna Wolfganga Goethego, Ludwika van Beethovena, Fryderyka Chopina – wymienia cechy charakterystyczne klasycyzmu w literaturze i sztuce – wymienia cechy romantyzmu – wyjaśnia wpływ romantyzmu na kształtowanie się poczucia tożsamości narodowej	– stosuje pojęcie <i>eklektyzm</i> – identyfikuje postacie: Jacques’a-Louisa Davida, Victora Hugo, George’a Byrona, Aleksandra Puszkina, Honoré de Balzaca – przedstawia okoliczności narodzin romantyzmu – omawia założenia romantyzmu – wymienia cechy charakterystyczne romantyzmu w literaturze – omawia cechy malarstwa romantycznego	– stosuje pojęcia: <i>neogotyck, neoromanizm, powieść gotycka</i> – identyfikuje postacie: Michaiła Lermontowa, Waltera Scotta, Stendhala, Charlesa Dickensa, Jane Austen, Théodore’a Géricault, Caspara Davida Friedricha, Franza Schuberta, Ferenc Liszt, Roberta Schumanna, Francisca Goi, Eugène’a Delacroix – wyjaśnia, na czym polegał fenomen romantyzmu – omawia style w architekturze okresu romantyzmu – przedstawia tematykę, którą	– identyfikuje postacie: Jeana-Auguste’a Dominique’a Ingesa, Antonia Canovy, Bertela Thorvaldsena, Karla Friedricha Schinkla, sióstr Brontë, George Sand, Horace’a Walpole’a, François Rude’a, Pierre-Jeana Davida d’Angersa – omawia, jak zmienił się teatr w epoce romantyzmu – przedstawia osiągnięcia XIX-wiecznych pisarek romantycznych – wyjaśnia wpływ romantyzmu na modę i styl życia – porównuje cechy stylu klasycystycznego	– ocenia wpływ literatury, muzyki i malarstwa romantycznego na rozbudzenie świadomości narodowej Europejczyków w pierwszej połowie XIX w.

				podejmowali malarze w epoce romantyzmu	i romantycznego w malarstwie	
Ameryka w pierwszej połowie XIX wieku	• Ameryka Łacińska na początku XIX wieku • Dekolonizacja Ameryki Południowej • Meksyk i Ameryka Środkowa • Niepodległość Brazylii • Stany Zjednoczone na początku XIX wieku • Rozwój terytorialny Stanów Zjednoczonych • Walki z ludnością rdzenną i Meksykiem	– stosuje pojęcia: <i>izolacjonizm, doktryna Monroego</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie doktryny Monroego (1823) – identyfikuje postać Jamesa Monroego – przedstawia skutki społeczne rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w pierwszej połowie XIX w. – wyjaśnia, na czym polegała zasada izolacjonizmu	– lokalizuje w czasie wojnę USA z Meksykiem (1846–1848) – lokalizuje w przeobrażeniu etapy rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych – identyfikuje postać Simóna Bolívara – omawia etapy rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w pierwszej połowie XIX w. – przedstawia proces kształtowania się amerykańskiego systemu dwupartyjnego	– stosuje pojęcia: <i>Kreole, Metysi, junta</i> – lokalizuje w czasie: kompromis z Missouri (1820–1821), ogłoszenie niepodległości Meksyku (1821) i Brazylii (1822) – lokalizuje w przeobrażeniu państwa Ameryki Południowej, które jako pierwsze uzyskały niepodległość – identyfikuje postacie: Francisca de Mirandy, José de San Martína, Thomasa Jeffersona, Alexandra Hamiltona, Andrew Jacksona, Antonia Lopeza de Santa Anny – charakteryzuje proces dekolonizacji Ameryki Łacińskiej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach Brazylija uzyskała niepodległość – przedstawia drogę Meksyku i państw	– stosuje pojęcie <i>libertadorzy</i> – lokalizuje w czasie: ogłoszenie niepodległości Haiti (1804), Argentyny (1816), Chile (1818), Peru (1821) i Boliwii (1825); bitwę pod Boyacá (1819); plan z Iguala (1821); bitwę pod Ayacucho (1824); traktat pokojowy w Guadalupe Hidalgo (1848) – identyfikuje postacie: Piotra I Bragança, Agustína de Iturbide, François-Dominique’a Toussaint Louverture’a – omawia sytuację polityczną Ameryki Łacińskiej w pierwszej połowie XIX w. – przedstawia okoliczności, w jakich Haiti uzyskało niepodległość – wyjaśnia, jaką rolę odegrali libertadorzy w walce o wolność kolonii hiszpańskich	– ocenia społeczne skutki rozwoju terytorialnego USA

				Ameryki Środkowej do niepodległości		
Wiosna Ludów	• Geneza Wiosny Ludów • Rewolucja lutowa we Francji • Wiosna Ludów w krajach niemieckich • Wiosna Ludów we Włoszech • Rewolucja w Wiedniu • Powstanie węgierskie • Bilans Wiosny Ludów	– stosuje pojęcia: <i>Wiosna Ludów, parlament frankfurcki</i> – lokalizuje w czasie: Wiosnę Ludów (1848–1849), wybuch Wiosny Ludów we Francji (22 II 1848), wybuch Wiosny Ludów w Prusach (III 1848), wybuch Wiosny Ludów w Austrii (III 1848) – lokalizuje w przestrzeni kraje, w których doszło do wystąpienia o podłożu społecznym, oraz rewolucji narodowowyzwoleńczych – wymienia społeczne, polityczne i narodowościowe przyczyny Wiosny Ludów – wyjaśnia, dlaczego próby zjednoczenia Niemiec w czasie Wiosny Ludów zakończyły się porażką – przedstawia skutki polityczne i społeczne Wiosny Ludów	– stosuje pojęcia: <i>warsztaty narodowe, konstytucja okrojona</i> – lokalizuje w czasie: proklamowanie II Republiki Francuskiej (25 II 1848), obrady parlamentu frankfurckiego (V 1848–VII 1849), wybór Ludwika Napoleona Bonapartego na prezydenta Francji (XII 1848), powstanie węgierskie (III 1848–X 1849), zamach stanu Ludwika Napoleona Bonapartego (XII 1851), ogłoszenie cesarstwa we Francji (XII 1852) – identyfikuje postacie: Ludwika Napoleona Bonapartego, Fryderyka Wilhelma IV, Franciszka Józefa I, Wiktora Emanuela II, Giuseppe Garibaldiego – omawia genezę Wiosny Ludów	– stosuje pojęcia: <i>bankiety, Komisja Luksemburska</i> – lokalizuje w czasie: kryzys ekonomiczny i głód (1845–1849), rewolucję marcową w Związku Niemieckim (III 1848), powstanie czerwcowe w Paryżu (VI 1848), bitwę pod Custozą (VII 1848), bitwę pod Novarą (III 1849), ogłoszenie aktu detronizacji Habsburgów i Deklaracji niepodległości przez Węgrów (IV 1849), ogłoszenie konstytucji w Prusach (1850) – identyfikuje postacie: Lajosa Kossutha, Sándora Petőfiiego, Karola Alberta – przedstawia reformy Rządu Tymczasowego we Francji – wyjaśnia, w jakich okolicznościach nastąpił upadek II Republiki Francuskiej	– lokalizuje w czasie: zjazd liberałów w Heidelbergu (III 1848), drugie powstanie wiedeńskie (V 1848), uchwalenie nowej konstytucji francuskiej (XI 1848), przejęcie władzy w Austrii przez Franciszka Józefa I (XII 1848) – identyfikuje postacie: Ferdynanda I, Josepha Radetzky'ego – omawia ustrój Francji według konstytucji z 1848 r. – przedstawia cele, jakie stawiali przed sobą liberalni działacze niemieckiej Wiosny Ludów	– ocenia bezpośrednie i długofalowe skutki Wiosny Ludów

			– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki Wiosny Ludów we Francji – omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Prusach – charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w monarchii habsburskiej	– omawia przebieg Wiosny Ludów w państwach włoskich – omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w państwach niemieckich – przedstawia działalność parlamentu frankfurckiego – przedstawia skutki, jakie przyniosła Wiosna Ludów Austrii i Węgrom		
Wojna krymska i jej skutki	• Turcja – <i>chory człowiek Europy</i> • Rosja Mikołaja I • Wojna krymska • Odwilż posewastopolska w Rosji	– stosuje pojęcie <i>odwilż posewastopolska</i> – lokalizuje w czasie wojnę krymską (1853–1856) – przedstawia przyczyny i skutki wojny krymskiej – wyjaśnia, na czym polegała odwilż posewastopolska w Rosji	– stosuje pojęcia: <i>samowładztwo, panslawizm</i> – lokalizuje w czasie kongresu pokojowego w Paryżu (III 1856) – lokalizuje w czasie i przestrzeni oblężenie Sewastopola (1854–1855) – lokalizuje w przestrzeni bitwy stoczone podczas wojny krymskiej – identyfikuje postaci: Mikołaja I, Aleksandra II, Aleksandra III	– stosuje pojęcia: <i>reforma włościańska, ziemstwo, дума</i> – lokalizuje w czasie: ultimatum Mikołaja I do sułtana (V 1853), reformę włościańską (III 1861) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Synopą (XI 1853), utworzenie Ochrony (1881) – identyfikuje postaci: Mahmuda II, Abdülmeccida I, Dymitra Milutina	– lokalizuje w czasie: okres reform <i>tanzimat</i> w Turcji (1839–1876), powstanie Narodnej Woli (1879) – identyfikuje postaci: Florence Nightingale, Aleksandra Colonna-Walewskiego – przedstawia sytuację panującą w Turcji w pierwszej połowie XIX w. – omawia postawę państw europejskich wobec konfliktu rosyjsko-tureckiego	– ocenia politykę wewnętrzną Mikołaja I – ocenia reformy przeprowadzone w Rosji w okresie odwilży posewastopolskiej

			– wyjaśnia, w jaki sposób Mikołaj I realizował władzę absolutną w Rosji – omawia przebieg wojny krymskiej – wymienia postanowienia kongresu pokojowego w Paryżu – omawia reformy przeprowadzone w Rosji przez Aleksandra II	– wyjaśnia, dlaczego Turcję nazywano <i>chorym człowiekiem Europy</i> – omawia sytuację w Rosji przed wojną krymską – wyjaśnia, jaki wpływ na wybuch wojny krymskiej miał panslawizm	– wyjaśnia, dlaczego wojnę krymską można uznać za koniec ładu wiedeńskiego i dominacji Świętego Przymierza w Europie	
II. ZIEMIE POLSKIE W PIERWSZEJ POŁOWIE XIX WIEKU						
Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim	• Decyzje kongresu wiedeńskiego • Królestwo Polskie • Nauka i oświata w Królestwie Polskim • Przemiany gospodarcze w Królestwie • Wielkie Księstwo Poznańskie • Rzeczpospolita Krakowska • Zabór austriacki	– stosuje pojęcia: <i>Kongresówka, regulacja</i> – lokalizuje w czasie konstytucję Królestwa Polskiego (XI 1815), ogłoszenie ustawy regulacyjnej dla Wielkiego Księstwa Poznańskiego (1823) – lokalizuje w przestrzeni podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim – identyfikuje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, wielkiego księcia Konstantego,	– stosuje pojęcia: <i>konstytucja oktrojowana, Rada Administracyjna, Rada Stanu, ziemie zabrane, płodozmian</i> – lokalizuje w czasie: konstytucję Rzeczypospolitej Krakowskiej (1815), utworzenie Galicyjskiego Sejmu Stanowego (1817) – lokalizuje w przestrzeni okręgi przemysłowe Królestwa Polskiego – identyfikuje postacie: Józefa Zajączka, Fryderyka Wilhelma III, Antoniego Henryka	– stosuje pojęcie <i>rezydenci</i> – lokalizuje w czasie: powołanie Rady Najwyższej Tymczasowej (1813), wydanie edyktu regulacyjnego w Prusach (1816), powstanie Uniwersytetu Warszawskiego (1816), funkcjonowanie sejmu prowincjonalnego w Wielkim Księstwie Poznańskim (1827–1845), powołanie Konferencji Rezydentów (1833) – identyfikuje postacie: Stanisława	– lokalizuje w czasie: utworzenie Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800), traktaty rosyjsko-pruski i rosyjsko-austriacki o podziale Księstwa Warszawskiego (V 1815), utworzenie Ziemstwa Kredytowego dla Księstwa Poznańskiego (1821), założenie Konserwatorium Muzycznego (1821), powołanie Instytutu Politechnicznego (1830) – identyfikuje postacie: Stanisława Grabowskiego, Józefa	– ocenia, w którym zakresie sytuacja Polaków wyglądała najkorzystniej pod względem swobód politycznych i narodowych – ocenia wpływ Nikołaja Nowosilcowa na życie polityczne Królestwa Polskiego w latach 20. XIX w. – ocenia wpływ reform F.K. Druckiego-Lubeckiego na rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego

		Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego – omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w sprawie ziem polskich – wymienia postanowienia konstytucji Królestwa Polskiego – wyjaśnia, w jaki sposób łamano w Królestwie Polskim postanowienia konstytucji z 1815 r. – wymienia reformy przeprowadzone przez Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego	Radziwiłła, Nikołaja Nowosilcowa, Stanisława Staszica – charakteryzuje uprawnienia władzy ustawodawczej i wykonawczej w konstytucji Królestwa Polskiego – omawia przemiany w rolnictwie w Królestwie Polskim – przedstawia rozwój przemysłu w Królestwie Polskim – opisuje sposób funkcjonowania Wielkiego Księstwa Poznańskiego – przedstawia sposób zarządzania Galicją i jego konsekwencje – omawia proces uwłaszczenia chłopów z zaborze pruskim	Wodzickiego, Stanisława Kostki Potockiego – przedstawia sytuację w Księstwie Warszawskim po klęsce Napoleona I – wyjaśnia, dlaczego władze rosyjskie nie zgodziły się na przyłączenie ziem zabranych do Królestwa Polskiego – charakteryzuje rozwój oświaty w Królestwie Polskim – omawia podział ziem polskich pod zaborem pruskim – przedstawia sposób sprawowania władzy w Rzeczypospolitej Krakowskiej – omawia rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborem pruskim – wyjaśnia, jaka była sytuacja gospodarcza na ziemiach znajdujących się pod zaborem austriackim	Maksymiliana Osolińskiego, Klementyny Hoffmanowej, Josepha Zerboniego di Sposettiego – przedstawia przesłanki, które przyczyniły się do powstania Rzeczypospolitej Krakowskiej – porównuje sposoby zarządzania i funkcjonowania ziem polskich pod zaborami w pierwszej połowie XIX w. – porównuje sytuację społeczeństwa polskiego pod zaborami – wyjaśnia, jaką rolę odgrywało Towarzystwo Przyjaciół Nauk – porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborami w pierwszej połowie XIX w.	
--	--	---	--	---	---	--

Geneza powstania listopadowego	• Rządy wielkiego księcia Konstantego • Opozycja legalna • Tajne związki • Działalność spiskowa • Królestwo Polskie w przededniu powstania • Armia Królestwa Polskiego	– stosuje pojęcie <i>kaliszanie</i> – lokalizuje w czasie: wystąpienie kaliszów w sejmie (1820), zawiązanie Sprzysiężenia Podchorążych (1828) – identyfikuje postacie: wielkiego księcia Konstantego, Adama Mickiewicza, Piotra Wysockiego – przedstawia cele, jakie stawiała przed sobą opozycja nielegalna – wymienia organizacje należące do opozycji nielegalnej – wskazuje pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu powstania listopadowego	– stosuje pojęcie <i>cen-zura</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Wolnomularstwa Narodowego (1819), utworzenie Towarzystwa Patriotycznego (1821), likwidację jawności obrad sejmiku Królestwa Polskiego (1825) – identyfikuje postacie: Wincentego i Bonawentury Niemojowski, Waleriana Łukasińskiego – charakteryzuje rządy wielkiego księcia Konstantego – przedstawia program polityczny kaliszów – omawia działalność opozycji legalnej w Królestwie Polskim i konsekwencje, z jakimi się to spotkało	– lokalizuje w czasie: założenie Związku Przyjaciół „Panta Koina” (1817), wprowadzenie cenzury (1819) – identyfikuje postacie: Seweryna Krzyżanowskiego, Tomasza Zana – omawia politykę Aleksandra I wobec Polaków – wyjaśnia, dlaczego w Królestwie Polskim wprowadzono cenzurę rewolucyjną – omawia postawy Polaków wobec zaborcy rosyjskiego przed powstaniem listopadowym – wyjaśnia, w jakich okolicznościach powstała opozycja legalna – charakteryzuje sytuację w Królestwie Polskim w przededniu powstania listopadowego	– lokalizuje w czasie: powołanie sądu sejmowego (1827) – omawia strukturę i poziom wykształcenia armii Królestwa Polskiego – wyjaśnia, jakie czynniki zdecydowały o wysokiej jakości armii Królestwa Polskiego	– ocenia stosunek wielkiego księcia Konstantego do Polaków – przedstawia i ocenia postawy Polaków wobec zaborcy rosyjskiego przed powstaniem listopadowym – ocenia wpływ księcia Konstantego na życie polityczne Królestwa Polskiego w latach 20. XIX w. – ocenia, które z wydarzeń bezpośrednio wpłynęły na rozpoczęcie powstania listopadowego
Powstanie listopadowe	• Wybuch powstania listopadowego	– stosuje pojęcie <i>noc listopadowa</i>	– stosuje pojęcie <i>dyktator</i>	– lokalizuje w czasie: powołanie Towarzystwa Patriotycznego (1	– lokalizuje w czasie: manifest Mikołaja I (17 XII 1830)	– ocenia przygotowanie spiskowców do rozpoczęcia powstania

	• Próby porozumienia z carem • Wojna polsko-rosyjska • Europa wobec powstania • Upadek powstania	– lokalizuje w czasie: noc listopadową (29/30 XI 1830), akt detronizacji Mikołaja I (25 I 1831) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Grochowem (25 II 1831), bitwę pod Ostrołęką (26 V 1831) – identyfikuje postacie: Piotra Wysokiego, Józefa Chłopickiego, Jana Skrzynecznego, Jana Krukowieckiego – przedstawia okoliczności, w jakich podjęto decyzję o wybuchu powstania listopadowego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny z Rosją miały bitwy pod Grochowem i Ostrołęką – wskazuje przyczyny upadku powstania listopadowego	– lokalizuje w czasie: powstanie Rządu Tymczasowego (3 XII 1830), ogłoszenie powstania za narodowe (18 XII 1830), wojnę polsko-rosyjską (II–X 1831) – lokalizuje w czasie i przestrzeni szturm na Warszawę (6–8 IX 1831) – lokalizuje w przestrzeni kierunki działań wojsk polskich i rosyjskich w czasie wojny z Rosją – identyfikuje postacie: Joachima Lelewela, Maurycego Mochnackiego, Adama Jerzego Czartoryskiego, Iwana Dybicza, Ignacego Prądyńskiego, Iwana Paskiewicza – omawia przebieg wydarzeń w czasie nocy listopadowej – przedstawia decyzje sejmu powstańczego i ich konsekwencje	XII 1830), ogłoszenie się dyktatorem przez J. Chłopickiego (5 XII 1830), samosąd w Warszawie (15 VIII 1831) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Dębem Wielkim i Iganiami (III 1831), kapitulację Modlina i Zamocścia (X 1831) – lokalizuje w przestrzeni tereny poza Królestwem Polskim, na których doszło do powstania w latach 1830–1831 – identyfikuje postacie: Józefa Zaliwskiego, Michała Radziwiłła, Henryka Dembińskiego, Józefa Sowińskiego – charakteryzuje działalność przywódców powstania od jego rozpoczęcia do wybuchu wojny z Rosją – omawia reakcje państw europejskich na wybuch powstania listopadowego	– identyfikuje postacie: Ludwika Nabiełaka, Seweryna Goszczyńskiego – przedstawia postawy społeczeństwa polskiego w momencie wybuchu powstania – omawia próby porozumienia z carem podejmowane przez polityków i generalicję – wyjaśnia, dlaczego polskim politykom nie udało się rozwiązać kwestii chłopskiej – wyjaśnia, w jakie działania podczas powstania listopadowego angażowały się kobiety	– ocenia decyzje sejmu powstańczego – ocenia, czy powstanie listopadowe miało szanse powodzenia
--	---	---	---	--	--	---

			– omawia przebieg wojny polsko-rosyjskiej – wyjaśnia, jakie skutki dla powstania listopadowego miała postawa polskich naczelnych dowódców – przedstawia, jakie znaczenie dla powstania listopadowego miały obrona i kapitulacja Warszawy	– przedstawia przebieg powstania listopadowego poza granicami Królestwa Polskiego		
Wielka Emigracja	• Emigracja popowstaniowa • Działalność polityczna emigracji • Działalność księcia Czartoryskiego • Pozostałe ugrupowania emigracyjne	– stosuje pojęcia: <i>kazyłka</i>, <i>Wielka Emigracja</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Hôtel Lambert (1831), założenie Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832) – lokalizuje w przestrzeni główne kierunki emigracji polskiej w latach 1831–1832 – identyfikuje postacie: Adama Jerzego Czartoryskiego, Tadeusza Krępowieckiego, Wiktora Heltmana	– stosuje pojęcia: <i>katorga</i>, <i>emisariusz</i>, <i>węglarstwo</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Komitetu Narodowego Polskiego (XII 1831), ogłoszenie <i>Małego manifestu</i> TDP (17 III 1832), założenie Gromad Ludu Polskiego (1835), ogłoszenie <i>Wielkiego manifestu</i> TDP (1836) – identyfikuje postacie: Joachima Lelewela, Stanisława Worcella – omawia represje władz carskich wobec	– lokalizuje w czasie: utworzenie Komitetu Tymczasowego Emigracji (XI 1831), powstanie Młodej Polski (1834) – identyfikuje postacie: Władysława Zamoyskiego, Józefa Dwernickiego – przedstawia stosunek władz pruskich i austriackich do powstańców, którzy szukali schronienia na ich terytoriach – wyjaśnia, dlaczego inaczej traktowały polskich emigrantów społeczeństwa, a inaczej	– lokalizuje w czasie: powstanie Komitetu Francusko-Polskiego (1831), powołanie Konfederacji Narodu Polskiego (1836), powstanie Zjednoczenia Emigracji Polskiej (1837) – identyfikuje postacie: Michała Czajkowskiego, Tomasza Malinowskiego – przedstawia organizację, założenia programowe i działalność organizacji węglarzy polskich – porównuje programy organizacji	– ocenia rolę Wielkiej Emigracji w podtrzymywaniu myśli niepodległościowej

		– wyjaśnia, dlaczego polską emigrację po powstaniu listopadowym nazwano wielką – wymienia stronnictwa polityczne Wielkiej Emigracji	uczestników powstania listopadowego – omawia założenia programowe obozu konserwatywnego polskiej emigracji – przedstawia założenia programowe Towarzystwa Demokratycznego Polskiego zawarte w <i>Małym manifestie</i> – wyjaśnia, na czym polegał demokratyczny charakter <i>Małego manifestu</i> TDP	rządy państw Europy Zachodniej – charakteryzuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji – przedstawia dyplomatyczną działalność Hôtel Lambert – wyjaśnia, na czym polegał radykalizm programu Gromad Ludu Polskiego	politycznych Wielkiej Emigracji	
Ziemie polskie po powstaniu listopadowym	• Królestwo Polskie po powstaniu listopadowym • Represje na ziemiach zabranych • Początki pracy organicznej • Organiczni w Galicji i Królestwie Polskim • Działalność spiskowa w latach 1831–1846 • Powstanie krakowskie • Rabacja galicyjska	– stosuje pojęcia: <i>rusyfikacja, germanizacja, praca organiczna, rabacja</i> – lokalizuje w czasie: ogłoszenie Statutu organicznego (1832), wybuch powstania krakowskiego (22 II 1846), rabację galicyjską (II–III 1846) – identyfikuje postaci: Iwana Paskiewicza, Edwarda Dembowskiego, Jakuba Szeli	– stosuje pojęcia: „<i>noc paskiewiczowska</i>”, <i>gubernia, cytadela</i> – lokalizuje w czasie: wprowadzenie języka niemieckiego jako urzędowego w Wielkim Księstwie Poznańskim (1832), „<i>nocy paskiewiczowskiej</i>” (1833–1856), założenie Stowarzyszenia Ludu Polskiego (1835), wprowadzenie języka rosyjskiego w administracji rządowej w Królestwie Polskim (1839)	– stosuje pojęcie <i>entuzjastki</i> – lokalizuje w czasie: powołanie I. Paskiewicza na namiestnika Królestwa Polskiego (1832), wprowadzenie stanu wojennego w Królestwie Polskim (1833), wprowadzenie nowego podziału administracyjnego w Królestwie Polskim (1837), założenie Konfederacji Powszechnej Narodu Polskiego (1837), założenie	– lokalizuje w czasie: powołanie E. Flotwella na nadprezydenta Wielkiego Księstwa Poznańskiego (1830), partyzantkę Zaliwskiego (1833), utworzenie Konferencji Rezydentów (1833), umowę z Münschengrätz (1833), założenie Kasyna w Gostyniu (1835), ustanowienie warszawskiego okręgu naukowego (1839), powstanie w Poznaniu Towarzystwa Pomocy	– ocenia skuteczność pracy organicznej w staraniach o zachowanie polskości

		– wymienia represje popowstaniowe w Królestwie Polskim – omawia przyczyny, przebieg i skutki powstania krakowskiego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do rabacji galicyjskiej	– lokalizuje w przestrzeni zasięg powstania krakowskiego i zasięg rabacji galicyjskiej – identyfikuje postacie: Edwarda Flotwella, Karola Marcinkowskiego, Hipolita Cegielskiego, Szymona Konarskiego, Piotra Ściegiennego – omawia represje polityczne, oświatowe i gospodarcze w Królestwie Polskim po powstaniu listopadowym – omawia postanowienia Statutu Organicznego – przedstawia działania, jakie w ramach pracy organicznej podjęto w zaborze pruskim – wyjaśnia, jakie cele stawiali sobie działacze organizacji spiskowych powstałych po powstaniu listopadowym – wyjaśnia, na czym polegał demokratyczny charakter	- Związku Narodu Polskiego (1839), powołanie Centralizacji Pożnańskiej (1839), powstanie Związku Plebejuszy (1842), kapitulację Krakowa (4 III 1846) – identyfikuje postacie: Dezyderego Chłapowskiego, Narcyzy Żmichowskiej, Seweryna Goszczyńskiego, Henryka Kamieńskiego, Karola Libelta, Walentego Stefańskiego, Jana Tyssowskiego, Ludwika Gorzkowskiego – wyjaśnia, jakie polityczne następstwa miało wydanie Statutu Organicznego – omawia represje po powstaniu listopadowym zastosowane na ziemiach zabranych – opisuje politykę władz pruskich w Wielkim Księstwie Pożnańskim po powstaniu listopadowym	- Naukowej dla Młodzieży (1841) – identyfikuje postacie: Jana Koźmiana, Gustawa Potworowskiego, Jędrzeja Moraczewskiego, Józefa Zalińskiego, Aleksandra Grzegorzewskiego – wyjaśnia, jakie skutki polityczne miał układ w Münschengrätz – przedstawia działania, jakie w ramach pracy organicznej podjęto w zaborze rosyjskim i austriackim – przedstawia programy społeczno-polityczne głównych organizacji spiskowych działających na terenie zaborów w latach 1831–1836	
--	--	---	---	---	--	--

			<i>Manifestu do Narodu Polskiego</i> – charakteryzuje założenia pracy organicznej – wyjaśnia, jakie były przyczyny rabacji galicyjskiej	– omawia działalność emisariuszy Młodej Polski i Towarzystwa Demokratycznego Polskiego – wyjaśnia, dlaczego działalność spiskowa po powstaniu listopadowym nie przyniosła oczekiwanych rezultatów – wymienia organizacje spiskowe, wskazując obszar ich działania		
Polacy w czasie Wiosny Ludów	• Ziemie polskie przed Wiosną Ludów • Wybuch walk w Wielkopolsce • Polacy na Pomorzu, Mazurach i Śląsku • Wiosna Ludów w Galicji • Polacy w europejskiej Wiośnie Ludów • Skutki Wiosny Ludów dla sprawy polskiej • Echo Wiosny Ludów w Królestwie Polskim	– lokalizuje w czasie: utworzenie Komitetu Narodowego w Poznaniu (III 1848), zniesienie pańszczyzny w Galicji (IV 1848) – identyfikuje postacie: Ludwika Mierosławskiego, Adama Mickiewicza, Józefa Bema – przedstawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze pruskim – omawia skutki Wiosny Ludów na ziemiach polskich	– stosuje pojęcia: <i>ad-res, serwituty, solidaryzm społeczny</i> – lokalizuje w czasie: demonstracje w Krakowie i Lwowie (17 i 19 III 1848), ugodę w Jarosławcu (11 IV 1848), wcielenie Wielkiego Księstwa Poznańskiego do Prus (VII 1848) – identyfikuje postacie: Fryderyka Wilhelma IV, Wiktora Heltmana, Franciszka Smolki, Franciszka Stądiona, Franciszka Józefa I	– stosuje pojęcia: <i>era Bacha, moskalofilia</i> – lokalizuje w czasie: wybuch powstania wielkopolskiego (29 IV 1848), powstanie Ligi Polskiej (VI 1848) – lokalizuje w przeobrażeniu państwa, w których Polacy wspierali wystąpienia Wiosny Ludów – identyfikuje postacie: Karola Libelta, Karla Wilhelma von Willisena, Henryka Dembińskiego, Aleksandra Bacha, Agnora Gołuchowskiego	– lokalizuje w czasie kapitulację w Bardzie (9 V 1848), powstanie Głównej Rady Ruskiej (V 1848) – identyfikuje postacie: Floriana Ceynowy, Gustawa Gizewiusza, Józefa Szafranka, Józefa Lompy, Wojciecha Chrzanowskiego, Grzegorza Jachimowicza, Wacława Zaleskiego – wyjaśnia, dlaczego Polacy tak licznie wspierali wystąpienia rewolucyjne Wiosny	– ocenia skutki Wiosny Ludów dla sprawy polskiej – ocenia wkład Polaków w europejską Wiosnę Ludów

			– omawia sytuację na ziemiach polskich przed Wiosną Ludów – przedstawia przebieg Wiosny Ludów w Galicji – przedstawia program polityczny liberałów galicyjskich w czasie Wiosny Ludów	– wyjaśnia, w jaki sposób objawiał się wzrost świadomości narodowej Polaków na Pomorzu i Śląsku – przedstawia udział Polaków w europejskiej Wiośnie Ludów – przedstawia echa Wiosny Ludów w królestwie Polskim	Ludów w innych krajach – wskazuje powody, dla których polscy wojskowi często stawali na czele rewolucyjnych armii w innych krajach – omawia proces rozbudzenia dążeń emancypacyjnych Ukraińców	
Kultura polska w pierwszej połowie XIX w.	• Rozwój kultury polskiej pod zabarami • Klasycyzm początku XIX w. • Architektura klasycystyczna • Narodziny i rozwój polskiego romantyzmu • Romantyzm w kulturze • Mesjanizm polski	– stosuje pojęcie <i>romantyzm</i> – lokalizuje w czasie początek polskiego romantyzmu (1822) – identyfikuje postacie: Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego, Fryderyka Chopina, Stanisława Moniuszki – charakteryzuje wpływy romantyzmu w polskiej architekturze, malarstwie i muzyce	– stosuje pojęcia: <i>klasycyzm, mesjanizm</i> – lokalizuje w czasie powstanie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (1817) – identyfikuje postacie: Józefa Maksymiliana Ossolińskiego, Jochima Lelewela, Stanisława Staszica, Aleksandra Fredry, Artura Grottgera – omawia rozwój kultury polskiej pod zabarami w pierwszej połowie XIX w. – wyjaśnia, jakie znaczenie dla kultury polskiej miało powstanie Ossolineum	– stosuje pojęcia: <i>eklektyzm, neogoty</i> – lokalizuje w czasie utworzenie Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800) – identyfikuje postacie: Samuela Bogumiła Lindego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Aleksandra Orłowskiego, Piotra Michałowskiego, Andrzeja Towiańskiego – przedstawia cechy charakterystyczne architektury klasycystycznej pierwszej połowy XIX w. – omawia rozwój literatury klasycystycznej	– lokalizuje w czasie utworzenie Towarzystwa Literackiego Polskiego w Paryżu (1832), założenie Biblioteki Polskiej w Paryżu (1839) – identyfikuje postacie: Antonia Coraziego, Jakuba Kubickiego, Chrystiana Piotra Aignera, Franciszka Wężyka, Ludwika Osińskiego, Cypriana Godebskiego, Władysława Anyczka, Władysława Żeleńskiego, Augusta Cieszkowskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie miała	– ocenia rolę romantyzmu dla ówczesnych dziejów Polski

			– omawia działalność Adama Mickiewicza jako czołowego przedstawiciela romantyzmu polskiego – wyjaśnia, na czym polegała idea mesjanizmu Polski	pierwszej połowy XIX w. – przedstawia rozwój kultury polskiej na emigracji	działalność kulturalna emigrantów w XIX w.	
Odwilż posewastopolska i geneza powstania	• Odwilż posewastopolska na ziemiach polskich • Polacy w czasie wojny krymskiej • Demonstracje patriotyczne • Próba kompromisu • Kształtowanie się obozów politycznych	– stosuje pojęcia: „biali”, „czerwoni”, <i>branka</i> – lokalizuje w czasie: ogłoszenie żałoby narodowej (II 1861), mianowanie A. Wielopolskiego naczelnikiem rządu cywilnego (VI 1862), ogłoszenie branki (6 X 1862) – identyfikuje postać Aleksandra Wielopolskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie miała żałoba narodowa ogłoszona w 1861 r. – wymienia reformy przeprowadzone przez A. Wielopolskiego – wskazuje pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu powstania styczniowego	– stosuje pojęcia: <i>odwilż posewastopolska</i>, <i>rewolucja moralna</i> – lokalizuje w czasie: demonstrację z okazji 30. rocznicy bitwy pod Olszynką Grochowską (II 1861), krwawą pacyfikację manifestacji patriotycznej w Warszawie (IV 1861), powstanie Komitetu Miejskiego (X 1861), powołanie Dyrekcji Krajowej (XII 1861) – identyfikuje postacie: Michaiła Gorkowa, Aleksandra II, Andrzeja Zamoyńskiego, Leopolda Krotenberga – opisuje przejawy odwilży posewastopolskiej w Królestwie Polskim	– stosuje pojęcie <i>mille-nerzy</i> – lokalizuje w czasie: założenie Towarzystwa Rolniczego (1858), pierwszą wielką demonstrację patriotyczną (VI 1860), powołanie Delegacji Miejskiej (1861), powołanie A. Wielopolskiego na dyrektora Komisji Wyznań i Oświecenia Publicznego (1861) – identyfikuje postacie: Edwarda Jurgensa, Zygmunta Sierakowskiego, Jarosława Dąbrowskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Królestwa Polskiego miała działalność Towarzystwa Rolniczego	– stosuje pojęcie „<i>czasy polskie</i>” – lokalizuje w czasie: rozwiązanie Towarzystwa Rolniczego i Delegacji Miejskiej (IV 1861), wprowadzenie stanu oblężenia w Królestwie Polskim (X 1861) – identyfikuje postacie: Ignacego Chmieleńskiego, Wasilija Kaplinskiego, Karola Majewskiego – wyjaśnia, dlaczego próba kompromisu między władzami carskimi i Polakami się nie powiodła	– ocenia skuteczność działań gospodarczych i oświatowych w okresie odwilży posewastopolskiej dla sprawy polskiej – ocenia politykę prowadzoną przez A. Wielopolskiego w Królestwie Polskim

			– omawia postawy Polaków wobec władzy carskiej w czasie odwilży posewastopolskiej – przedstawia proces narastania nastrojów narodowych i powstańczych w Królestwie Polskim – charakteryzuje politykę A. Wielopolskiego – omawia poglądy „białych” i „czerwonych” na kwestię niepodległości Polski – przedstawia skutki demonstracji patriotycznych z 1861 r.	– wskazuje różnice w programach politycznych środowisk patriotycznych w przededniu powstania styczniowego – wyjaśnia wpływ polityki Aleksandra Wielopolskiego na radykalizację nastrojów w Królestwie Polskim – przedstawia proces kształtowania się obozów politycznych „czerwonych” i „białych” – wyjaśnia, dlaczego A. Wielopolski postanowił przeprowadzić brawę		
Powstanie styczniowe	• Wybuch powstania • Przebieg działań powstańczych • Siły powstańcze • Powstanie polskiego państwa podziemnego • Sprawa polska na arenie międzynarodowej	– stosuje pojęcie <i>branka</i> – lokalizuje w czasie: przeprowadzenie branki (14/15 I 1863), wybuch powstania styczniowego (22/23 I 1863), ukaz o uwłaszczeniu chłopów (2 III 1864), koniec powstania styczniowego (V 1865)	– stosuje pojęcie <i>państwo podziemne</i> – lokalizuje w czasie: ogłoszenie <i>Manifestu</i> przez Komitet Centralny (22 I 1863), ogłoszenie się Tymczasowego Rządu Narodowego Rządem Narodowym (VI 1863), objęcie dyktatury przez R. Traugutta (X 1863)	– lokalizuje w czasie: ogłoszenie się M. Langiewicza dyktatorem powstania (III 1863), podpisanie konwencji Alvenslebena (8 II 1863), stracenie R. Traugutta (VIII 1864) – identyfikuje postaci: Karola Majewskiego, Józefa Haukego-Bosaka, Aleksandra Waszkowskiego	– identyfikuje postaci: Anny Pustowój-tówny, Francesca Nulla, Michaiła Murawjowa – wyjaśnia, na czym miał polegać pokojowy sposób rozwiązania kwestii polskiej zaproponowany przez mocarstwa zachodnioeuropejskie	– ocenia, które z powstań narodowych – kościuszkowskie, listopadowe czy styczniowe – miało większe szanse powodzenia

	Dyktatura Traugutta i upadek powstania	- identyfikuje postaci: Ludwika Mierosławskiego, Mariana Langiewicza, Romualda Traugutta - wymienia pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu powstania styczniowego - określa czynniki, jakie wpłynęły na klęskę powstania styczniowego	- lokalizuje w przestrzeni obszary, na których toczyły się główne walki podczas powstania styczniowego - identyfikuje postaci: Stefana Bobrowskiego, Fiodora Berga, Stanisława Brzóska - opisuje przebieg powstania styczniowego - omawia sposób organizacji, uzbrojenie i metody walki sił powstańczych - przedstawia sposób funkcjonowania polskiego państwa podziemnego - charakteryzuje działalność R. Traugutta - omawia postanowienia carskiego ukazu o uwłaszczeniu chłopów - przedstawia wydarzenia, które wpłynęły na upadek powstania styczniowego	- omawia sposób, w jaki w Manifestie Tymczasowego Rządu narodowego rozwiązano kwestię chłopską - wyjaśnia, w jakich okolicznościach powstanie styczniowe przekształciło się w powstanie narodowe - omawia okoliczności, w jakich powstało polskie państwo podziemne - przedstawia stosunek państw europejskich do powstania styczniowego - omawia stosunek państw zaborczych do powstania styczniowego - omawia okoliczności, w jakich R. Traugutt sięgnął po dyktaturę	- wyjaśnia, dlaczego interwencja dyplomatyczna Londynu, Paryża oraz Wiednia się nie powiodła - przedstawia działania, jakie podjęli Polacy z zaboru pruskiego i austriackiego po wybuchu powstania styczniowego	
III. ŚWIAT W EPOCE WĘGLA I STALI						
USA w drugiej połowie XIX wieku	Stany Zjednoczone na początku XIX wieku	stosuje pojęcia: <i>secesja, Unia, Konfederacja, wojna totalna</i>	stosuje pojęcia: <i>abolicjonizm, demokraci,</i>	lokalizuje w czasie: kompromis z Missouri (1820), secesję	lokalizuje w czasie proces rekonstrukcji (1865–1877)	ocenia sposób rozwiązania problemu niewolnictwa w czasie

	• Przyczyny wojny domowej • Wojna secesyjna • Skutki wojny domowej • Rozwój gospodarczy Stanów Zjednoczonych	– lokalizuje w czasie: wojnę secesyjną (1861–1865), zniesienie niewolnictwa (1 I 1863) – identyfikuje postać Abrahama Lincolna – omawia bezpośrednie przyczyny wojny secesyjnej – wyjaśnia, na czym polegała wojna totalna – omawia skutki wojny secesyjnej	<i>republikanie, segregacja rasowa</i> – lokalizuje w czasie: wybór A. Lincolna na prezydenta USA (1860), atak na Fort Sumter (12 IV 1861), kapitulację wojsk konfederackich w Appomattox (9 IV 1865) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Gettysburgiem (1–3 VII 1863) – lokalizuje w przestrzeni podział USA w przededniu wojny secesyjnej – identyfikuje postaci: Jeffersona Davisa, Ulyssesa Granta, Roberta Lee – omawia różnice w rozwoju gospodarczym, politycznym i społecznym między Północą a Południem USA – opisuje przebieg wojny secesyjnej	Karoliny Południowej (XII 1860), powstanie Skonfederowanych Stanów Ameryki (II 1861) – lokalizuje w przestrzeni kierunki działań wojsk Unii i Konfederacji – przedstawia przyczyny podziału USA na Północ i Południe – wyjaśnia, jaki wpływ na konflikt między Północą i Południem miała kwestia stosunku do niewolnictwa – wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny secesyjnej miała Proklamacja emancypacji – porównuje potencjał militarny Unii i Konfederacji	– przedstawia rozwój gospodarczy USA po wojnie secesyjnej – wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój gospodarczy USA w drugiej połowie XIX w. miała migracja z Europy	wojny secesyjnej i jego społeczne skutki
Zjednoczenie Włoch	• Koncepcje zjednoczenia Włoch	– lokalizuje w czasie: „wyprawę tysiąca” (V	– stosuje pojęcia <i>risorgimento</i>, <i>plebiscyt</i>	– lokalizuje w czasie: objęcie funkcji	– lokalizuje w czasie: układ w Plombières	– ocenia rolę Camilla Cavoura i Giuseppe

	• Polityka zagraniczna Piemontu • Wojna z Austrią • Zjednoczenie Półwyspu Apenińskiego • Powstanie Królestwa Włoch	1860), powstanie Królestwa Włoch (III 1861) – identyfikuje postacie: Wiktora Emanuela II, Giuseppe Garibaldi, Camilla Cavoura – wymienia etapy jednoczenia Włoch – wyjaśnia, dlaczego to Królestwu Sardynii przypadła decydująca rola w procesie jednoczenia ziem włoskich	– lokalizuje w czasie: wojnę Francji i Piemontu z Austrią (IV–VII 1859), plebiscyty na rzecz przyłączenia się do Piemontu (III–IV 1860), przyłączenie Wenecji do Włoch (1866) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Magentą i Solferino (1859) – lokalizuje w przestrzeni etapy jednoczenia Włoch – identyfikuje postacie: Giuseppe Mazziniego, Napoleona III – przedstawia dwie koncepcje zjednoczenia państw włoskich – omawia przebieg wojny Piemontu i Francji z Austrią – wymienia skutki wojny Piemontu i Francji z Austrią – określa, w jakim celu powstał Czerwony Krzyż – opisuje proces jednoczenia Włoch	premiera Piemontu przez C. Cavoura (1852), rozejm w Villafranca (VII 1859), powołanie Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża (X 1863), uchwalenie konwencji genewskiej (1864) – lokalizuje w przestrzeni wyprawę „tysiąca czerwonych koszul” w 1860 r. – identyfikuje postacie: Jeana Henriego Dunanta, Piusa IX – wyjaśnia, jaką rolę wśród państw włoskich odgrywało Królestwo Sardynii – charakteryzuje politykę zagraniczną Piemontu pod koniec lat 50. XIX w. – przedstawia okoliczności powstania Czerwonego Krzyża – wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Włoch można nazwać procesem oddolnym	(VII 1858), pokój w Zurychu (XI 1859) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Calatafimi i nad rzeką Volturno (1860) – wyjaśnia, jaką rolę w procesie jednoczenia Włoch odegrała Francja – wskazuje wydarzenia na arenie międzynarodowej, jakie umożliwiły Włochom zakończenie procesu zjednoczenia	Garibaldi w jednoczeniu państwa włoskiego
--	---	--	--	--	---	--

Zjednoczenie Niemiec i powstanie Austro-Węgier	• Koncepcje zjednoczenia Niemiec • Wojny z Danią i Austrią • Wojna francusko-pruska i powstanie II Rzeszy • Powstanie Austro-Węgier	– stosuje pojęcie <i>zjednoczenie „krwi i żelazem”</i> – lokalizuje w czasie: wojnę Prus z Danią (1864), wojnę Prus z Austrią (1866), wojnę francusko-pruską (1870–1871), powstanie Rzeszy Niemieckiej (18 I 1871) – identyfikuje postać Ottona von Bismarcka – przedstawia rolę Prus w jednoczeniu państw niemieckich – wymienia wydarzenia, które składały się na proces jednoczenia Niemiec <i>krwi i żelazem</i> – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało powstanie Cesarstwa Niemieckiego	– stosuje pojęcia: <i>koncepcja Małych Niemiec, koncepcja Wielkich Niemiec</i> – lokalizuje w czasie: objęcie funkcji premiera Prus przez O. von Bismarcka (1862), powstanie Związku Północnoniemieckiego (1867), powstanie Austro-Węgier (1867), pokój we Frankfurcie (10 V 1871) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Sadową (VII 1866), bitwę pod Custozą (1866), bitwę pod Sedanem (IX 1870) – lokalizuje w przestrzeni etapy jednoczenia Niemiec – identyfikuje postacie: Wilhelma I Hohenzollerna, Franciszka Józefa I, Napoleona III – omawia koncepcje zjednoczenia Niemiec – charakteryzuje politykę O. von Bismarcka zmierzającą do zjednoczenia Niemiec	– stosuje pojęcie <i>depe-sza emska</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Związku Celnego (1834), erę Bacha (1849–1859), rozejm w wojnie francusko-pruskiej (28 I 1871) – identyfikuje postacie: Helmutha von Moltke, Aleksandra von Bacha, Agenora Gołuchowskiego – przedstawia przyczyny i skutki wojny Prus z Danią – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny Prus z Austrią – przedstawia okoliczności powstania i zasady funkcjonowania Związku Północnoniemieckiego – przedstawia cechy charakterystyczne ery Bacha – omawia proces przekształcania się monarchii Habsburgów w państwo dualistyczne	– lokalizuje w czasie: dyplom październikowy (1860), patent lutowy (II 1861), ogłoszenie konstytucji Austro-Węgier (XII 1867) – identyfikuje postacie Antona von Schmerlinga, Gyula’ego Andrássy’ego – wyjaśnia, jakie możliwości dawało wykorzystanie przez pruską armię nowych zdobyczy techniki	– ocenia zjednoczeniową politykę O. von Bismarcka i jego wpływ na stosunki międzynarodowe
---	--	--	--	--	---	--

			– wyjaśnia, dlaczego doszło do wojny Prus z Francją – omawia przebieg wojny francusko-pruskiej – przedstawia okoliczności ogłoszenia powstania II Rzeszy – wymienia skutki wojny francusko-pruskiej – przedstawia okoliczności powstania Austro-Węgier	– wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Niemiec można nazwać procesem odgórnym		
Kolonializm	• Przyczyny ekspansji kolonialnej • Wielka Brytania i jej kolonie • Kolonializm francuski • Kolonializm innych państw europejskich • Skutki ekspansji kolonialnej • Konflikty kolonialne	– stosuje pojęcia: <i>kolonializm, metropolia</i> – lokalizuje w przestrzeni kolonialne imperia Wielkiej Brytanii i Francji – charakteryzuje przyczyny ekspansji kolonialnej w drugiej połowie XIX w. – wyjaśnia, dlaczego dochodziło do konfliktów kolonialnych – wymienia przykłady konfliktów kolonialnych w drugiej połowie XIX w.	– stosuje pojęcia: <i>dominium, protektorat</i> – lokalizuje w czasie: powstanie tajpingów (1851–1864), powstanie sipajów (1857–1859), powstanie bokserów (1899) – lokalizuje w przestrzeni kolonialne imperia Hiszpanii, Portugalii, Holandii, Belgii i Włoch – identyfikuje postać Cecila Johna Rhodesa – przedstawia korzyści, jakie z	– lokalizuje w czasie: wojny opiumowe (1839–1841, 1856–1860), wojny burskie (1880–1881, 1899–1902), powstanie Mahdiego (1881–1899) atak Włoch na Abisynię (1896), incydent w Faszodzie (1898) – omawia sposób organizacji brytyjskiego imperium kolonialnego – omawia przyczyny i skutki powstania sipajów	– lokalizuje w czasie: wojnę brytyjsko-zuluską (1879), powstanie Związku Południowej Afryki (1910) – wyjaśnia, jaką rolę w budowaniu brytyjskiego imperium kolonialnego odegrała Brytyjska Kompania Wschodnioindyjska – wyjaśnia, z czego wynikało szybkie uzyskanie statusu dominium przez Kanadę i Australię – omawia politykę kolonialną Hiszpanii,	– ocenia politykę kolonialną Wielkiej Brytanii

			kolonializmu czerpali biali osadnicy – przedstawia proces powstawania brytyjskiego imperium kolonialnego w Afryce i Azji – wyjaśnia, dlaczego brytyjskie imperium kolonialne nazywano <i>imperium, nad którym słońce nie zachodzi</i> – przedstawia politykę mocarstw kolonialnych wobec Chin – przedstawia proces budowania francuskiego imperium kolonialnego w Afryce i Azji	– wyjaśnia, w jaki sposób Brytyjczykom udało się utrzymywać kontrolę nad morzami i oceanami niemal całego świata – wyjaśnia, jakie znaczenie miał Kanał Sueski dla brytyjskiego kolonializmu – omawia sposób organizacji francuskiego imperium kolonialnego – przedstawia przebieg i skutki konfliktów kolonialnych w drugiej połowie XIX w.	Portugalii, Holandii, Belgii i Włoch w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – wyjaśnia, dlaczego działania europejskich mocarstw w Azji różniły się od ich postępowania w koloniach afrykańskich	
Epoka węgla i stali	• Osiągnięcia nauk przyrodniczych • Rozwój przemysłu • Gospodarka monopolistyczna • Rozwój transportu • Rozwój motoryzacji • Przemiany w rolnictwie	– lokalizuje w czasie: opublikowanie teorii ewolucji i doboru naturalnego (1859), pierwszy lot samolotem (1903) – identyfikuje postaci: Marii Skłodowskiej-Curie, Charlesa Darwina – wyjaśnia, dlaczego teorie C. Darwina	– stosuje pojęcia: <i>monopol, płodozmian, teoria ewolucji</i> – lokalizuje w czasie: opracowanie metody destylacji ropy naftowej przez W. Łukasiewicza (1853), otwarcie Kanału Sueskiego (1869) – identyfikuje postaci: Thomasa Alvy Edisona, Alexandra	– stosuje pojęcia: <i>syndykat, trust, koncern, melioracja</i> – lokalizuje w czasie: skonstruowanie i opatentowanie żarówki (1879), otwarcie Kanału Kilońskiego (1895), otwarcie Kanału Panamskiego (1914) – identyfikuje postaci: André Ampère’a,	– identyfikuje postaci: Hansa Christiana Oersteda, Jönsa Jacoba Berzeliusa, Justusa von Liebiga, Rudolfa Virchowa, Étienne’a Lenoira, Nikolausa Otto – charakteryzuje przemiany w rolnictwie w drugiej połowie XIX i na początku XX w.	– ocenia wpływ przemian naukowych i technologicznych w drugiej połowie XIX i na początku XX w. na zmianę standardu życia społeczeństwa europejskiego

		zrewolucjonizowały świat nauki – wyjaśnia, jaki wpływ na życie codzienne miały wynalazki w dziedzinie transportu i komunikacji	Grahama Bella, Guglielma Marconiego, Wilhelma Roentgena, Louisa Pasteura, Karola Olszewskiego, Zygmunta Wróblewskiego, Ignacego Łukasiewicza, Alfreda Nobla, Ernesta Malinowskiego, Willbura i Orville’a Wrightów – omawia znaczenie, jakie miał rozwój telekomunikacji w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – omawia kierunki rozwoju przemysłu w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – wyjaśnia, w jakim celu właściciele przedsiębiorstw tworzyli monopole – charakteryzuje rozwój transportu w drugiej połowie XIX i na początku XX w.	Georga Ohma, Michała Faradaya, Antoine’a Henriego Becquerela, Pierre’a Curie, Maxa Plancka, Ernesta Rutherforda, Dmitrija Mendelejewa, Johna Daltona, Ferdinanda von Zeppelina, Gottlieba Daimlera, Carla Benza, Rudolfa Diesla – wyjaśnia, jaki wpływ na życie codzienne miało zastosowanie odkryć w dziedzinie elektromagnetyzmu – omawia osiągnięcia naukowe w dziedzinie fizyki – omawia osiągnięcia naukowe w dziedzinie chemii i biologii		
Zmiany cywilizacyjno-społeczne w XIX wieku	• Przemiany cywilizacyjne • Zmiany w oświacie • Rozwój higieny i medycyny	– stosuje pojęcia: <i>urbanizacja, eksplozja demograficzna</i>	– stosuje pojęcia: <i>chOROBY cywilizacyjne, emancypacja, sufrażystki</i>	– stosuje pojęcia: <i>antyseptyka, feminizm</i> – lokalizuje w czasie: powstanie	– lokalizuje w czasie kongres w sprawie kobiet w Seneca Falls (1848)	– ocenia wpływ zmian w systemie oświaty na rozwój cywilizacyjny społeczeństwa w XIX w.

	• Migracje • Emancypacja społeczna i polityczna kobiet	– identyfikuje postać Marii Skłodowskiej-Curie – wyjaśnia, dlaczego w drugiej połowie XIX w. doszło do eksplozji demograficznej – wyjaśnia, jaki wpływ na życie codzienne miał rozwój higieny	– lokalizuje w przestrzeni główne kierunki migracji ludności europejskiej w XIX w. – identyfikuje postacie: Roberta Kocha, Louisa Pasteura, Wilhelma Roentgena – omawia wpływ industrializacji na urbanizację w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – omawia zmiany w systemie oświaty i ich wpływ na ograniczenie lub likwidację analfabetyzmu – charakteryzuje zjawisko migracji w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – wymienia najważniejsze postulaty ruchu kobiecego na przełomie XIX i XX w.	Powszechnej Unii Kobiet (1889), czarny piątek (XI 1910) – identyfikuje postacie: Pierre’a Curie, Emeline Pankhurst – wyjaśnia, jakie znaczenie zyskał czas wolny w życiu codziennym – omawia postęp naukowy, jaki dokonał się w medycynie w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – omawia proces emancypacji społecznej i politycznej kobiet	– identyfikuje postacie: Josepha Listera, Felixa Hoffmanna, Wilhema Einthovena, Paula Ehrlicha – przedstawia wpływ uprzemysłowienia na jakość życia robotników	– ocenia wpływ, jaki miał rozwój higieny i medycyny na życie codzienne w XIX w. – ocenia znaczenie emancypacji społecznej i politycznej kobiet
Przemiany polityczne i nowe ideologie	• Rozwój systemów demokratycznych • Powstanie masowych partii politycznych • Komunizm i socjalizm	– stosuje pojęcia: <i>partia polityczna, związek zawodowy, nacjonalizm, antysemityzm</i> – wyjaśnia, w jakim celu powstały związki zawodowe	– stosuje pojęcia: <i>demokratyzacja, socjalizm, rewolucja, komunizm, chrześcijańska demokracja</i> – lokalizuje w czasie: powstanie I	– stosuje pojęcia: <i>anarchizm, system kury, syjonizm</i> – lokalizuje w czasie Komunię Paryską (III–V 1871) – identyfikuje postać Theodora Herzla	– lokalizuje w czasie: powstanie pierwszego związku zawodowego w Wielkiej Brytanii (1866), I Światowy Kongres Syjonistyczny (1897)	– ocenia wpływ nowych ruchów i partii politycznych na proces demokratyzacji państw europejskich

	• Komuna Paryska i jej znaczenie • Powstanie ideologii chadeckiej • Syjonizm • Nacjonalizm	– wymienia cechy partii politycznych powstałych w drugiej połowie XIX i na początku XX w. i metody ich działań – omawia założenia nacjonalizmu	Międzynarodówki (1864), powstanie II Międzynarodówki (1889), ogłoszenie <i>Resolutions</i> (1891) – identyfikuje postacie: Włodzimierza Uljanowa (Lenina), Leona XIII – przedstawia czynniki, które wpłynęły na proces demokratyzacji systemów politycznych w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – wyjaśnia, jaką rolę miały odgrywać I i II Międzynarodówka – omawia poglądy anarchistów, socjaldemokratów i rewolucjonistów – omawia założenia ideologiczne chrześcijańskiej demokracji	– omawia proces demokratyzacji państw Europy Zachodniej i Centralnej w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – wyjaśnia, co miało wpływ na powstanie partii politycznych – przedstawia okoliczności, w jakich doszło do narodzin chrześcijańskiej demokracji – przedstawia czynniki, które wpłynęły na rozwój nacjonalizmu – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do powstania syjonizmu	– omawia reformy wprowadzone przez Komunę Paryską – wyjaśnia, dlaczego Komuna Paryska upadła – porównuje poglądy anarchistów, socjaldemokratów i rewolucjonistów oraz chrześcijańskich demokratów	
Nowy podział polityczny świata	• Europa pod koniec XIX wieku • Wojna rosyjsko-turecka • Nowe światowe potęgi	– stosuje pojęcie <i>pan-slawizm</i> – lokalizuje w czasie: powstanie trójprzymierza (1882), wojnę rosyjsko-japońską (1904–1905)	– stosuje pojęcie <i>zasada wspianego odosobnienia</i> – lokalizuje w czasie: początek reform Meiji (1867), kongres w Berlinie (VI–VII 1878),	– stosuje pojęcia: <i>szogun, samuraje</i> – lokalizuje w czasie: otwarcie się Japonii na świat (1853), wojnę turecko-rosyjską (1877–1878), pokój w	– lokalizuje w czasie: sojusz trzech cesarzy (1873), antytureckie powstanie w Bośni i Hercegowinie (1875), wojnę między USA i Hiszpanią (1898),	– ocenia wpływ kongresu berlińskiego na ład międzynarodowy

	• Powstanie bokserów • Wojna rosyjsko-japońska	– wyjaśnia, jaką rolę miała odgrywać Rosja wobec narodów bałkańskich – przedstawia cele w polityce zagranicznej, jakie przyświecały państwom trójprzymierza – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny rosyjsko-japońskiej	układ wojskowy Niemiec i Austro-Węgier (1879), powstanie bokserów (1899–1900) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Cuszimą (V 1905) – identyfikuje postacie: Mutsuhito, Mikołaja II – omawia proces budowania trójprzymierza – wyjaśnia, na czym polegała brytyjska zasada wspianego odosobnienia – wyjaśnia, jakie znaczenie dla układu sił w Europie miał kongres berliński – wymienia konsekwencje rywalizacji mocarstw na Dalekim Wschodzie	San Stefano (1878), traktat pokojowy w Portsmouth (IX 1905) – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Mukdenem (II/III 1905) – omawia reakcję Francji i Wielkiej Brytanii na rosnącą potęgę Niemiec – charakteryzuje politykę cesarza Mutsuhito i jej skutki dla Japonii – omawia ekspansję terytorialną Japonii na przełomie XIX i XX w. – przedstawia sytuację wewnętrzną w Chinach na przełomie XIX i XX w. – omawia przyczyny, przebieg i skutki powstania bokserów w Chinach	zajęcie Korei przez Japonię (1910) – identyfikuje postać Cixi – omawia przyczyny i skutki wojny rosyjsko-tureckiej z lat 1877–1878 – omawia proces budowania politycznej potęgi USA w stosunkach międzynarodowych	
Piękna epoka	• Filozofia przełomu wieków • Rozwój czytelnictwa • Literatura • Malarstwo	– stosuje pojęcia: <i>la belle époque</i>, <i>impresjonizm</i>, <i>kultura masowa</i>	– stosuje pojęcia: <i>dekadentyzm</i>, <i>marksizm</i>, <i>realizm</i>, <i>naturalizm</i>, <i>symbolizm</i>, <i>kubizm</i>, <i>scesja</i>	– stosuje pojęcia: <i>filozofia pozytywna</i>, <i>intuicjonizm</i>, <i>akademizm</i>, <i>postimpresjonizm</i> – lokalizuje w czasie pierwsze nowożytne	– identyfikuje postacie: Henriego Bergsona, Arthura Schopenhauera, Paula Verlaine’a, Arthura Rimbauda, Gustave’a	– ocenia siłę oddziaływania kultury masowej i sportu masowego na życie społeczeństw

	• Nowe kierunki w sztuce • Architektura • Początki kultury masowej • Nowożytnie igrzyska olimpijskie	– lokalizuje w czasie wynalezienie kinematografu (1895) – identyfikuje postacie: Fryderyka Nietzschego, Honoré de Balzaca, Claude’a Moneta, Vincenta van Gogha, Pabla Picassa – wyjaśnia, jakie znaczenie miał rozwój czytelnictwa – wymienia nowe kierunki w sztuce powstałe na przełomie XIX i XX w. – omawia cechy charakterystyczne kultury masowej	– lokalizuje w czasie otwarcie wieży Eiffla (1889) – identyfikuje postacie: Auguste’a Comte’a, Lwa Tołstoja, Auguste’a Renoira, Auguste’a i Louisa Lumière – wymienia kierunki filozoficzne przełomu XIX i XX w. – wyjaśnia, czym charakteryzował się realizm i naturalizm w literaturze i sztuce – wymienia przykłady dzieł literackich i malarskich należących do realizmu lub naturalizmu – przedstawia cechy charakterystyczne nowych kierunków w sztuce powstałych na przełomie XIX i XX w. – wskazuje czynniki, które wpłynęły na rozwój kultury masowej – wyjaśnia, dlaczego kino i sport stały się nieodłącznym elementem kultury masowej	igrzyska olimpijskie (1896) – identyfikuje postacie: Fiodora Dostojewskiego, Antona Czechowa, Charlesa Dickensa, Josepha Conrada, Gustave’a Flauberta, Émile’a Zoli, Marcela Prousta, Edgara Degasa, Paula Cézanne’a, Paula Gauguina, Antonia Gaudiego, Pierre’a de Coubertina – omawia kierunki filozoficzne, które dominowały na przełomie XIX i XX w. – wskazuje przykłady twórców reprezentujących nowe kierunki w sztuce powstałe na przełomie XIX i XX w. – omawia cechy charakterystyczne architektury przełomu XIX i XX w.	Courbete, Jean-François Milleta, Mary Cassatt, Berthe Morisot, Henriego Labrousse’a – wyjaśnia, dlaczego doszło do wskrzeszenia idei olimpijskiej	
--	---	--	---	---	---	--

IV. ZIEMIE POLSKIE NA PRZEŁOMIE XIX I XX WIEKU						
Skutki powstania styczniowego	• Represje po upadku powstania styczniowego • Represje na ziemiach zabranych • Powstanie w ocenach polskich historyków • Represje wobec Kościoła • Rusyfikacja szkolnictwa • Zsyłki na Syberię • Emigracja popowstaniowa	– stosuje pojęcia: <i>rusyfikacja</i>, „<i>noc apuchtinowska</i>”, <i>katorga</i> – lokalizuje w czasie: wprowadzenie języka rosyjskiego jako urzędowego (1865), „<i>noc apuchtinowską</i>” (1879–1897) – identyfikuje postać Aleksandra Apuchtina – wymienia represje, jakie spadły na uczestników powstania styczniowego i ich rodziny – wyjaśnia, w jaki sposób Polacy w Królestwie Polskim bronili się przed rusyfikacją szkolnictwa – wyjaśnia, jakie cele miała przynieść rusyfikacja Polaków	– stosuje pojęcia: <i>generał-gubernator</i>, <i>tajne komplety</i>, <i>kontrybucja</i> – lokalizuje w czasie utworzenie urzędu generała-gubernatora (1874) – lokalizuje w przestrzeni główne kierunki zsyłek Polaków w głąb Rosji po powstaniu styczniowym – identyfikuje postać Fiodora Berga – przedstawia działania, jakie podjął car Aleksander II w celu likwidacji autonomii Królestwa Polskiego – omawia proces rusyfikacji szkół w Królestwie Polskim po powstaniu styczniowym – charakteryzuje represyjną politykę władz carskich wobec Kościoła katolickiego i unickiego	– lokalizuje w czasie podporządkowanie Kościoła katolickiego Kolegium Duchownemu w Petersburgu (1867), rozpoczęcie likwidacji Kościoła unickiego (1875) – identyfikuje postać Iosifa Hurki – przedstawia rodzaje kar, jakie nakładano na powstańców skazanych na zesłanie – opisuje drogę powstańców na zesłanie – omawia represje popowstaniowe na ziemiach zabranych	– lokalizuje w czasie: powstanie zabajkalskie (1866), powstanie Zjednoczenia Emigracji Polskiej (1866) – identyfikuje postacie: Aleksandra Czekańskiego, Jana Czerskiego, Benedykta Dybowskiego – konfrontuje różne oceny powstania styczniowego – przedstawia wkład polskich naukowców w odkrywaniu Syberii – wyjaśnia, jaki charakter miała emigracja po powstaniu styczniowym	– ocenia postawy Polaków wobec polityki zaborców po powstaniu styczniowym – ocenia rolę Kościoła w walce z zaborcami
Walka o polską kulturę i szkolnictwo	• Zabór pruski – <i>Kulturkampf</i> • <i>Hakata</i>	– stosuje pojęcia: <i>Kulturkampf</i>, <i>germanizacja</i>	– stosuje pojęcia: <i>Hakata</i>, <i>rugi pruskie</i>, <i>autonomia</i>	– stosuje pojęcie <i>stańczycy</i>	– lokalizuje w czasie: patent lutowy (1861), uchwalenie tzw.	– ocenia postawy Polaków wobec polityki

	• Germanizacja • Strajki dzieci w zaborze pruskim • Odradzanie się polskości na Górnym Śląsku, Warmii i Mazurach • Polacy w monarchii habsburskiej • Autonomia Galicji • System polityczny Galicji	– lokalizuje w czasie: Kulturkampf (1871–1878), usunięcie języka polskiego ze szkół w zaborze pruskim (1887) – wyjaśnia, na czym polegała polityka Kulturkampfu – charakteryzuje proces germanizacji szkolnictwa w zaborze pruskim – wymienia instytucje życia publicznego, które funkcjonowały w Galicji w dobie autonomii	– lokalizuje w czasie: wprowadzenie języka polskiego do szkół w Galicji (1867), rugi pruskie (1885–1890), utworzenie Komisji Kolonizacyjnej (1886), powstanie Hukaty (1894), początek strajku dzieci we Wrześni (1901) – identyfikuje postaci: Mieczysława Leńdóchowskiego, Michała Drzymały, Agnora Gołuchowskiego – wyjaśnia, w jakim celu powstała Hukata – omawia działania, jakie rząd niemiecki podjął w ramach polityki Kulturkampfu – omawia walkę z polskością w zaborze pruskim na polu gospodarczym – wyjaśnia, jaką rolę miała odegrać Komisja Kolonizacyjna i jakie były skutki jej działalności – podaje przykłady walki Polaków z	– lokalizuje w czasie: wystosowanie adresu konserwatystów galicyjskich do Franciszka Józefa I (1866), wprowadzenie języka polskiego do administracji, policji i sądownictwa w Galicji (1869), wprowadzenie języka niemieckiego do administracji w zaborze pruskim (1876), nowelę osadniczą (1904), ustawę kagańcową (1908), ustawę wyłączeniową (1908) – identyfikuje postaci: Ferdinanda von Hansemanna, Hermanna Kennemanna, Heinricha von Tiedemanna, Józefa Lompy, Karola Miarki (młodszego i starszego), Gustawa Gizewiusza, Krzysztofa Mrongowiusza, Józefa Szujskiego – wyjaśnia, jaką rolę odegrał Kościół katolicki w walce o utrzymanie polskości	paragrafu o kazalnicy (1871) – identyfikuje postaci: Stanisława Tarłnowskiego, Stanisława Koźmiana, Ludwika Wodzieckiego, Alfreda Potockiego, Kazimierza Badeniego – omawia sytuację narodowościową Polaków w Galicji – wyjaśnia, dlaczego Galicję nazywano „polskim Piemontem” – porównuje sytuację polityczno-narodową Polaków w trzech zaborach w drugiej połowie XIX w.	zaborców po powstaniu styczniowym – ocenia rolę Kościoła w walce z zaborcami – ocenia skuteczność polityki Kulturkampfu w walce z katolicyzmem i polskością
--	---	---	---	--	--	--

			germanizacją w szkolnictwie i antypolskim ustawodawstwem w dziedzinie gospodarki – wyjaśnia, z jakich powodów wybuchł strajk dzieci we Wrześni i z jaką reakcją opinii publicznej się spotkał – charakteryzuje system polityczny Galicji w dobie autonomii – przedstawia proces kształtowania się autonomii galicyjskiej	– przedstawia proces polonizacji Galicji i jego konsekwencje – wymienia kompetencje galicyjskiego Sejmu Krajowego – opisuje, jaką politykę realizowali stańczycy – omawia życie kulturalne i naukowe Galicji w dobie autonomii		
Przemiany społeczno-gospodarcze	• Pozytywizm warszawski • Tajna oświata w Królestwie Polskim • Pozytywiści w zaborze pruskim i austriackim • Rozwój przemysłu • Przemiany na wsi • Polscy Żydzi • Sytuacja Polaków pod zaborami	– stosuje pojęcia: <i>pozytywizm, praca organiczna, praca u podstaw</i> – lokalizuje w przestrzeni okręgi wydobywcze i przemysłowe na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. – identyfikuje postać Bolesława Prusa – omawia program pozytywistów warszawskich – wymienia okręgi przemysłowe na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.	– stosuje pojęcia: <i>serwituty, proletariat, burżuazja, asymilacja narodowa</i> – identyfikuje postaci: Aleksandra Świętochowskiego, Elizy Orzeszkowej – omawia działalność pozytywistów w zaborze pruskim i austriackim – charakteryzuje rozwój przemysłu na ziemiach polskich – przedstawia gospodarczą rolę Łodzi w drugiej połowie XIX w.	– stosuje pojęcia: <i>klerikalizm, prawo propinacji</i> – lokalizuje w czasie powstanie Uniwersytetu Łatającego (1885) – identyfikuje postać Franciszka Stefczyka – przedstawia, w jaki sposób organizowano tajne nauczanie w Królestwie Polskim – omawia przemiany, jakie zaszły na polskiej wsi w drugiej połowie XIX w. – omawia procesy modernizacyjne, jakie	– stosuje pojęcie <i>haskala</i> – lokalizuje w czasie: otwarcie Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej (1848), założenie Akademii Umiejętności (1872), założenie kas Stefczyka (1890) – identyfikuje postać Piotra Chmielowskiego – wyjaśnia, jakie poglądy na kwestie emancypacji kobiet mieli polscy pozytywiści – wskazuje różnice w rozwoju	– ocenia społeczne i gospodarcze skutki pracy organicznej – ocenia wpływ pracy organicznej na kształtowanie się nowoczesnego narodu polskiego

		– wymienia formy działania polskich pozytywistów	– przedstawia strukturę społeczeństwa polskiego na ziemiach polskich pod zaborami	zaszły w polskim społeczeństwie w drugiej połowie XIX w.	gospodarczym w poszczególnych zaborach – porównuje sytuację gospodarczo-społeczną Polaków pod zaborami	
Polskie nowoczesne ruchy polityczne	• Początki ruchu socjalistycznego • Socjalizm niepodległościowy • Nurt antyniepodległościowy • Socjaliści w Galicji i zaborze pruskim • Ruch narodowy • Początki ruchu ludowego • Powstanie Polskiego Stronnictwa Ludowego	– stosuje pojęcie <i>endecja</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Polskiej Partii Socjalistycznej (1893), powstanie Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego (1897), powstanie Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (1900), powstanie Polskiego Stronnictwa Ludowego (1903) – identyfikuje postaci: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Wincetego Witosa – wymienia partie polityczne należące do polskiego ruchu socjalistycznego – omawia program Polskiej Partii Socjalistycznej	– stosuje pojęcia: <i>program brukselski</i>, <i>program paryski</i>, <i>wszechpolacy</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Wielkiego Proletariatu (1882), ogłoszenie programu paryskiego (1892), powstanie Ligi Polskiej (1887), założenie Ligi Narodowej (1893), powstanie Stronnictwa Ludowego (1895), założenie Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej Galicji i Śląska Cieszyńskiego (1897) – identyfikuje postaci: Ludwika Waryńskiego, Ignacego Daszyńskiego, Róży Luksemburg, Feliksa Dzierżyńskiego, Zygmunta Miłkowskiego, Zygmunta Balickiego	– lokalizuje w czasie: ogłoszenie programu brukselskiego (1879), utworzenie Związku Młodzieży Polskiej „Zet” (1887), powstanie II Proletariatu (1888), zjazd polskich socjalistów w Paryżu i założenie Związku Zagranicznego Socjalistów Polskich (1892), powstanie Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (1893), utworzenie III Proletariatu (1900), – identyfikuje postaci: Ludwika Kulczyckiego, Bolesława Limanowskiego, Zygmunta Balickiego, Juliana Marchlewskiego, Adolfa Warskiego, Jana Ludwika Popławskiego, Stanisława Stojalskiego, Marii i	– lokalizuje w czasie założenie Stowarzyszenia Socjalistycznego „Lud Polski” (1881), założenie Towarzystwa Przyjaciół Oświaty (1890), rozłam w Polskim Stronnictwie Ludowym (1913) – omawia początki ruchu socjalistycznego na ziemiach polskich i na emigracji – wyjaśnia, czym różniła się działalność socjalistów w zaborze austriackim od działań ich kolegów z Królestwa Polskiego – przedstawia działalność, jaką prowadziły działaczki ruchu narodowego w Wielkopolsce	– ocenia działalność polityczną partii działających na ziemiach polskich pod zaborami

		– wymienia partie polityczne należące do polskiego ruchu narodowego oraz ruchu ludowego – omawia założenia programowe Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego – omawia założenia programowe Polskiego Stronnictwa Ludowego	– przedstawia założenia programu brukselskiego – omawia założenia programu paryskiego – podaje główne różnice między programami PPS i SDKPiL – wyjaśnia, dlaczego PPS reprezentowała niepodległościowy nurt polskiego socjalizmu – omawia założenia programowe Ligi Narodowej – omawia założenia programowe Stronnictwa Ludowego	Bolesława Wysłouchów, Jana Stapińskiego, Jakuba Bojki, Karola Lewakowskiego – przedstawia czynniki, które wpłynęły na powstanie ruchu robotniczego na ziemiach polskich – przedstawia program i działalność Wielkiego Proletariatu – przedstawia założenia programowe SDKPiL – przedstawia początki polskiego ruchu narodowego – przedstawia okoliczności, w jakich narodził się polski ruch ludowy – omawia etapy kształtowania się ruchu narodowo-demokratycznego	– omawia działalność ks. Stanisława Stojałowskiego – przedstawia działalność Marii i Bolesława Wysłouchów	
Rewolucja 1905 roku	• Sytuacja w Rosji na początku XX wieku • Wybuch rewolucji • Polacy wobec wydarzeń w Rosji	– stosuje pojęcie „<i>krwawa niedziela</i>” – lokalizuje w czasie „<i>krwawą niedzielę</i>” (22 I 1905), początek strajku generalnego w	– stosuje pojęcie <i>strajk generalny</i> – lokalizuje w czasie powstanie łódzkie (VI 1905), <i>Manifest październikowy</i> (X 1905)	– lokalizuje w czasie: manifestację na placu Grzybowskim w Warszawie (XI 1904), wprowadzenie ukazu tolerancyjnego (IV 1905), założenie	– lokalizuje w czasie rozłam w Polskiej Partii Socjalistycznej (1906) – wyjaśnia, jakie były przyczyny podziału PPS w 1906 r. i	– ocenia skutki rewolucji 1905 r. dla społeczeństwa polskiego – ocenia, czy rewolucja 1905 r. na ziemiach polskich była próbą

	• Przebieg rewolucji na ziemiach polskich • Konsekwencje rewolucji	Królestwie Polskim (I 1905) – identyfikuje postacie: Mikołaja II, Józefa Piłsudskiego – wymienia postulaty uczestników rewolucji 1905 r. w Królestwie Polskim – przedstawia skutki rewolucji z lat 1905–1907 w Rosji i na ziemiach polskich	– lokalizuje w prze-strzeni obszary objęte strajkami szkolnymi w latach 1905–1908 – wymienia przyczyny rewolucji z lat 1905–1907 w Rosji – omawia przebieg rewolucji 1905 r. na ziemiach polskich – przedstawia przyczyny wybuchu powstania łódzkiego	Organizacji Spiskowo-Bojowej PPS (1905), wprowadzenie stanu wojennego w Królestwie Polskim (XI 1905) – lokalizuje w prze-strzeni obszary objęte wystąpieniami chłopskimi w latach 1905–1907 – identyfikuje postacie: Gieorgija Gapon, Gieorgija Skałona – omawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji 1905 r. w Rosji – wyjaśnia, jakie znaczenie miał <i>Manifest październikowy</i> dla przemian ustrojowych w Rosji – wyjaśnia, w jakim celu powstała Organizacja Bojowa PPS	rozłamów w ruchu narodowo-demokratycznym – omawia stanowisko polskich stronnictw politycznych wobec wydarzeń rewolucyjnych w Rosji w 1905 r. – przedstawia charakter i skalę wystąpień rewolucyjnych w Królestwie Polskim w latach 1905–1907	realizacji polskich marzeń o niepodległości
Kultura i nauka polska na przełomie XIX i XX wieku	• Pozytywizm • Twórczość <i>ku pokrzepieniu serc</i> • Polska historiografia • Rozwój polskiej nauki	– stosuje pojęcia: <i>pozytywizm, twórczość „ku pokrzepieniu serc”, Młoda Polska</i> – identyfikuje postacie: Henryka Sienkiewicza, Bolesława Prusa, Elizy	– stosuje pojęcia: <i>stańczycy, trójlojalizm</i> – lokalizuje w czasie Literacką Nagrodę Nobla H. Sienkiewicza (1905) – identyfikuje postacie: Marii	– stosuje pojęcia: <i>krakowska szkoła historyczna, warszawska szkoła historyczna, neoromantyzm</i> – identyfikuje postacie: Adama Asnyka, Michała	– identyfikuje postacie: Stanisława Koźmiana, Stanisława Smolki, Tadeusza Korzon, Adolfa Pawińskiego, Anny Bilińskiej, Artura Górskiego, Bolesława Biegasa,	– porównuje i ocenia poglądy krakowskiej i warszawskiej szkoły historycznej – ocenia rolę inteligencji w kształtowaniu się kultury narodowej Polaków

	• Kultura Młodej Polski • Sztuka polska na przełomie wieków	Orzeszkowej, Jana Matejki, Stanisława Wyspiańskiego – wyjaśnia, jakie idee propagowała polska literatura pozytywistyczna – wymienia osiągnięcia polskich pisarzy okresu pozytywizmu – wyjaśnia, jakie cele miała twórczość <i>ku pokrzepieniu serc</i>	Konopnickiej, Jacka Malczewskiego, Stanisława Przybyszewskiego, Władysława Reymonta, Ignacego Jana Paderewskiego – wskazuje wpływ pracy organicznej i pracy u podstaw na budowanie poczucia więzi narodowej – omawia założenia ideowe Młodej Polski – wymienia najwybitniejszych twórców okresu Młodej Polski – przedstawia cechy charakterystyczne sztuki polskiej na przełomie wieków	Bobrzyńskiego, Waleriana Kalinki, Józefa Szujskiego, Władysława Smoleńskiego, Kazimierza Przerwy-Tetmajera, Jana Kasprowicza, Zenona Przesmyckiego, Aleksandra Gierymskiego, Józefa Mehoffera, Olgi Boznańskiej, Heleny Modrzejewskiej, Eugeniusza Romera, Oskara Kolberga, Karola Szymanowskiego – przedstawia i porównuje poglądy krakowskiej i warszawskiej szkoły historycznej – omawia osiągnięcia polskiej nauki pod koniec XIX w. – porównuje założenia sztuki <i>ku pokrzepieniu serc</i> z młodopolskim hasłem sztuki <i>dla sztuki</i>	Mieczysława Karłowicza, Ludomira Różyckiego – omawia rozwój sztuki teatralnej i kinowej na ziemiach polskich na przełomie XIX i XX w.	
V. I WOJNA ŚWIATOWA						
Geneza I wojny światowej	• Wzrost napięć międzynarodowych • Trójpzymierze i trójp porozumienie	– stosuje pojęcie „<i>kocioł bałkański</i>” – lokalizuje w czasie: powstanie trójpzymierza (1879–1882),	– stosuje pojęcie <i>wyścig zbrojeń</i> – lokalizuje w czasie: sojusz francusko-rosyjski (1892), zawiązanie	– stosuje pojęcie <i>Weltpolitik</i> – lokalizuje w czasie kryzysy marokańskie (1904–1905 i 1911)	– lokalizuje w czasie powstanie Ligi Bałkańskiej (1912)	– ocenia wpływ mocarstwowych aspiracji Niemiec na kształtowanie się sojuszu angielsko-francuskiego

	• Kryzys marokański • „Kocioł bałkański” • Wyścig zbrojeń • Sytuacja w Europie na początku XX w.	powstanie trójporozumienia (1907) – lokalizuje w przestrzeni: państwa należące do trójprzymierza; państwa tworzące trójporozumienie (ententę) – omawia cele i strategiczne kierunki trójprzymierza i trójporozumienia – wyjaśnia, dlaczego sytuację geopolityczną na Bałkanach określano mianem „kotła bałkańskiego”	ententy (1904), I wojnę bałkańską (1912–1913), II wojnę bałkańską (1913) – lokalizuje w przestrzeni państwa biorące udział w wojnach bałkańskich – identyfikuje postać Wilhelma II – omawia rywalizację francusko-niemiecką na początku XX w. – omawia proces budowania trójprzymierza i trójporozumienia – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen bałkańskich – przedstawia, na czym polegał wyścig zbrojeń między mocarstwami na początku XX w.	– lokalizuje w czasie i przestrzeni aneksję Bośni i Hercegowiny przez Austro-Węgry (1908) – lokalizuje w przestrzeni tereny anektowane przez Austro-Węgry w 1908 r. – wyjaśnia, z czego wynikał wzrost antagonizmów międzynarodowych na początku XX w. – przedstawia cele Weltpolitik prowadzonej przez II Rzeszę – wyjaśnia, jaki wpływ miały kryzysy marokańskie na politykę międzynarodową – omawia sytuację polityczną w Europie na przełomie XIX i XX w.	– przedstawia międzynarodową pozycję Rosji na początku XX w. – omawia sytuację na Bałkanach na początku XX w.	
Wielka Wojna	• Zamach w Sarajewie i wybuch wojny • Plan wojenny • Początek walk na froncie zachodnim • Wojna pozycyjna • Front wschodni w 1914 roku	– stosuje pojęcia: <i>wojna błyskawiczna</i>, <i>wojna pozycyjna</i> – lokalizuje w czasie: zamach w Sarajewie (28 VI 1914), wypowiedzenie wojny Serbii przez Austro-Węgry (28 VII 1914)	– stosuje pojęcia: <i>plan Schlieffena</i>, <i>wojna manewrowa</i> – lokalizuje w czasie: wypowiedzenie wojny Rosji przez Niemcy (1 VIII 1914), wypowiedzenie wojny Francji przez Niemcy (3 VIII	– lokalizuje w czasie: wypowiedzenie wojny Rosji przez Austro-Węgry (5 VIII 1914), wypowiedzenie wojny Austro-Węgrom przez Francję (10 VIII 1914), wypowiedzenie wojny Austro-Węgrom przez	– lokalizuje w czasie ultimatum Austro-Węgier wobec Serbii (23 VII 1914) – identyfikuje postacie: Helmutha von Moltke (Młodsze), Josepha Joffre’a,	– ocenia wpływ zamachu w Sarajewie na wybuch I wojny światowej

	• Front zachodni w latach 1915–1916 • Walki na wschodzie Europy w latach 1915–1916 • Walki na innych frontach	– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę nad Marną (IX 1914), bitwę pod Verdun (II–XII 1916), bitwę nad Sommą (VII–XI 1916) – identyfikuje postać Franciszka Ferdynanda – wyjaśnia, jaki wpływ na wybuch wojny miał zamach w Sarajewie – wyjaśnia, na czym polegał niemiecki plan wojny błyskawicznej	1914), wypowiedzenie wojny Niemcom przez Wielką Brytanię (4 VIII 1914), dołączenie Turcji do państw centralnych (1914), dołączenie Bułgarii do państw centralnych (1915), wystąpienie Włoch z trójprzymierza (1915) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Tannenbergiem (VIII 1914), bitwę pod Ypres (1915) – identyfikuje postacie: Alfreda von Schlieffena, Paula von Hindenburga – wyjaśnia, na czym polegał tzw. efekt domina przy rozpoczęciu I wojny światowej – charakteryzuje sposób prowadzenia wojny pozycyjnej – wyjaśnia, na czym polegała wojna manewrowa – wymienia kluczowe momenty w przebiegu działań wojennych na froncie wschodnim i	Wielką Brytanię (12 VIII 1914), ofensywę Brusilowa (VI 1916) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę nad jeziorami mazurskimi (II 1915), bitwę o Gallipoli (II 1915–I 1916), bitwę pod Gorlicami (V 1915) – identyfikuje postacie: Gawryły Principa, Aleksieja Brusilowa – omawia polityczne konsekwencje zamachu w Sarajewie – przedstawia postępowanie Austro-Węgier wobec Serbii po zamachu w Sarajewie – omawia okoliczności, w jakich załamał się niemiecki plan wojny błyskawicznej – omawia przebieg działań wojennych na froncie zachodnim i wschodnim w latach 1914–1916 – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały nowe rodzaje broni	Ericha von Falkenhayna, Winstona Churchilla – omawia strategiczne plany mocarstw przed wybuchem wojny – opisuje działania wojenne na froncie bałkańskim i włoskim w latach 1914–1916	
--	---	---	---	---	---	--

			zachodnim w latach 1914–1916	zastosowane na froncie zachodnim		
Rewolucje w Rosji	• Kryzys wojenny w Rosji • Rewolucja lutowa • Rząd Tymczasowy • Działalność bolszewików • Eksterminacja elit • Rewolucja październikowa • Wojna domowa w Rosji	– stosuje pojęcie <i>bolszewicy</i> – lokalizuje w czasie: wybuch rewolucji lutowej (8 III 1917), wybuch rewolucji październikowej (6/7 XI 1917), traktat pokojowy w Brześciu Litewskim (3 III 1918) – identyfikuje postać Włodzimierza Lenina – wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej – omawia skutki rewolucji październikowej	– stosuje pojęcia: <i>nacjonalizacja, Czeka, kułak, czerwoni, biali, komunizm wojenny</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Rządu Tymczasowego (14 III 1917), abdykację Mikołaja II (15 III 1917), powstanie Rady Komisarzy Ludowych (XI 1917), uchwalenie dekretu o pokoju i dekretu o ziemi (XI 1917), wojnę domową (1917–1921), wprowadzenie komunizmu wojennego (IX 1918) – identyfikuje postacie: Mikołaja II, Aleksandra Kiereńskiego, Feliksa Dzierżyńskiego, Lwa Trockiego – omawia przebieg rewolucji lutowej – wyjaśnia, jaką rolę odegrał Włodzimierz Lenin w czasie rewolucji rosyjskich	– lokalizuje w czasie: powstanie Rady Delegatów Robotniczych i Żołnierskich oraz Tymczasowego Komitetu Wykonawczego Dumy (III 1917), ogłoszenie tzw. tez kwietniowych (IV 1917), powołanie Kominternu (1919) – lokalizuje w przestrzeni obszary, które od początku rewolucji październikowej znajdowały się pod panowaniem bolszewików; kierunki działań Armii Czerwonej podczas wojny domowej – identyfikuje postacie: Grigorija Rasputina, Grigorija Lwowa – omawia sytuację militarną, polityczną i gospodarczą w Rosji do 1917 r. – charakteryzuje okres dwuwładzy w Rosji – wyjaśnia, dlaczego bolszewicy w okresie	– stosuje pojęcia: <i>kadeci, mienszewicy, eserowcy, politruk</i> – lokalizuje w czasie: pucz Ł. Korniłowa (IX 1917), powołanie Robotniczo-Chłopskiej Armii Czerwonej (I 1918) – identyfikuje postacie: Ławra Korniłowa, Pawła Milukowa, Wiktora Czernowa, Borysa Sawinkowa, Lwa Martowa, Antona Denikina, Jewgienija Millera, Nikołaja Judenicza – omawia i porównuje programy rosyjskich stronnictw politycznych – przedstawia, w jaki sposób bolszewicy rozprawili się z Konstytuantą – wyjaśnia, jaką rolę miał odgrywać Komintern – wyjaśnia, dlaczego w oddziałach Armii	– ocenia skuteczność polityki wewnętrznej Rządu Tymczasowego – ocenia wpływ W. Lenina na kształt państwa radzieckiego

			– opisuje przebieg rewolucji październikowej – wyjaśnia, jakie konsekwencje miało wydanie przez Radę Komisarzy Ludowych dekretu o ziemi i dekretu o pokoju – przedstawia metody, jakie stosowali bolszewicy w celu umocnienia swojej władzy – omawia założenia komunizmu wojennego i sposób ich realizacji	dwuwładzy cieszyli się rosnącym poparciem – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny domowej w Rosji – przedstawia konsekwencje gospodarcze i społeczne wprowadzenia zasad komunizmu wojennego w Rosji Sowieckiej – wyjaśnia, jakie grupy społeczne dotknął terror bolszewicki	Czerwonej wprowadzono stanowisko oficera politycznego	
Kłęska państw centralnych	• Totalny charakter Wielkiej Wojny • Sytuacja ludności cywilnej • Działania wojenne na morzach • Przystąpienie USA do wojny • Nowe techniki walki • Przyczyny klęski państw centralnych • Ostatnie ofensywy niemieckie	– stosuje pojęcia: <i>wojna totalna, propaganda</i> – lokalizuje w czasie: przystąpienie USA do wojny (6 IV 1917), plan pokojowy prezydenta T.W. Wilsona (8 I 1918), rozejm w Compiègne (11 XI 1918) – identyfikuje postać Thomasa Woodrowa Wilsona – wyjaśnia, dlaczego I wojna światowa miała	– stosuje pojęcia: <i>gospodarka wojenna, nieograniczona wojna podwodna</i> – lokalizuje w czasie: rozpoczęcie przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej (1915), bitwę jutrlandzką (1916), drugą bitwę nad Marną (VII–VIII 1918) – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których w 1918 r. wybuchły rewolucje	– stosuje pojęcie <i>depe-sza Zimmermanna</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie ofensywy stu dni (VIII–XI 1918), kapitulację Austro-Węgier (3 XI 1918) – lokalizuje w przestrzeni zmiany na frontach w 1917 i 1918 r. – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała propaganda w czasie I wojny światowej	– identyfikuje postać Matthiasa Erzbergera – omawia problemy, z jakimi zmagaly się państwa centralne po 1916 r. – przedstawia stosunek USA do I wojny światowej – przedstawia, jak zakończyły się walki toczone przez sojuszników Rzeszy Niemieckiej w 1918 r.	– ocenia wpływ sposobów prowadzenia działań zbrojnych na totalny charakter I wojny światowej – ocenia skutki I wojny światowej dla Europy

	• Rozejm w Compiègne • Bilans Wielkiej Wojny	charakter wojny totalnej – omawia założenia planu pokojowego Thomasa Woodrowa Wilsona – omawia postanowienia rozejmu w Compiègne – przedstawia skutki Wielkiej Wojny	– identyfikuje postacie: Ferdynanda Focha, Friedricha Eberta – wyjaśnia, na czym polegała koncepcja nieograniczonej wojny podwodnej – omawia wpływ, jaki na ludność cywilną miała Wielka Wojna – przedstawia przyczyny klęski państw centralnych – omawia nowe techniki walki zastosowane w czasie Wielkiej Wojny	– omawia konsekwencje nieograniczonej wojny podwodnej – przedstawia okoliczności przystąpienia USA do I wojny światowej – wyjaśnia, jakie konsekwencje militarne miało przystąpienie USA do wojny – przedstawia ostatnie ofensywy niemieckie na froncie zachodnim – omawia przebieg i skutki rewolucji listopadowej w Niemczech		
Sprawa polska podczas I wojny światowej	• Orientacje polityczne Polaków • Powstanie Legionów Polskich • Mocarstwa wobec sprawy polskiej • Walki z Rosjanami w latach 1914–1917 • Działalność Romana Dmowskiego • Akt 5 listopada • Budowa państwowości polskiej	– stosuje pojęcia: <i>orientacja proaustriacka, orientacja prorosyjska</i> – lokalizuje w czasie: powstanie I Kompanii Kadrowej (VIII 1914), powstanie Legionów Polskich (27 VIII 1914), Akt 5 listopada (1916), plan pokojowy prezydenta T.W. Wilsona (18 I 1918) – identyfikuje postacie: Józefa	– stosuje pojęcie <i>koncepcja trializmu</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Naczelnego Komitetu Narodowego (VIII 1914), utworzenie Komitetu Narodowego Polskiego (XI 1914), kryzys przysięgowy (1917), powołanie Rady Regencyjnej (1917), utworzenie Błękitnej Armii (VI 1917)	– stosuje pojęcie <i>strzeleckie organizacje paramilitarne</i> – lokalizuje w czasie: założenie Związku Walki Czynnej (1908), odezwę wielkiego księcia Mikołaja Mikołajewicza (14 VIII 1914), powstanie Tymczasowej Rady Stanu Królestwa Polskiego (I 1917), deklarację rosyjskiego Rządu Tymczasowego (III 1917),	– lokalizuje w czasie: powołanie Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych (XI 1912), przekształcenie Legionów Polskich w Polski Korpus Posiłkowy (IX 1916), deklarację wersalską w sprawie przyszości Polski (3 VI 1918) – lokalizuje w przestrzeni zmiany sytuacji	– ocenia, jakie znaczenie dla Polaków mogła mieć walka w wojnie toczonej przez zaborców – ocenia znaczenie Aktu 5 listopada dla narodu polskiego – omawia i ocenia stanowisko aliantów zachodnich w sprawie polskiej

	• Wojska polskie w Rosji • Sprawa polska na Zachodzie • Błękitna Armia we Francji • Sprawa polska pod koniec wojny	Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego – omawia polityczne koncepcje niepodległościowe w Galicji i Królestwie Polskim – wymienia polskie formacje wojskowe walczące po stronie państw centralnych i ententy – wymienia postanowienia Aktu 5 listopada	– lokalizuje w przestrzeni rejony walk Legionów Polskich – identyfikuje postać Józefa Hallera – przedstawia okoliczności powstania Legionów Polskich – wyjaśnia, jaką rolę miała odegrać I Kompania Kadrowa – wyjaśnia, jakie były zasługi J. Piłsudskiego dla tworzenia polskich formacji wojskowych w czasie I wojny światowej – wyjaśnia, dlaczego plan pokojowy prezydenta T.W. Wilsona miał przełomowe znaczenie dla sprawy polskiej	zawiązanie Komitetu Narodowego Polskiego (VIII 1917) – lokalizuje w czasie i przestrzeni ważniejsze bitwy stoczone przez Legiony Polskie (np. pod Krzywopłotami – XI 1914, pod Rokitną – VI 1915, pod Kostiuchówką – 1916, pod Kaniowem – V 1918) – identyfikuje postać Bolesława Roi – omawia szlak bojowy Legionów Polskich – omawia działalność R. Dmowskiego na rzecz odbudowy niepodległego państwa polskiego – wyjaśnia, w jaki sposób władze niemieckie i austriackie realizowały obietnice zawarte w Akcie 5 listopada – przedstawia skutki kryzysu przysięgowego	militarnej na ziemiach polskich w latach 1914–1917 – przedstawia formacje polskie, które powstały u boku Rosji – omawia proces formowania wojska polskiego we Francji	
VI. DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE						

Ład wersalski	• Konferencja paryska • Wielka Czwórka • Traktat wersalski • Ład wersalski • Samostanowienie narodów i traktaty mniejszościowe • Powstanie i zasady działania Ligi Narodów • Konferencja waszyngtońska	– stosuje pojęcia: <i>plebiscyt terytorialny, ład wersalski, Liga Narodów</i> – lokalizuje w czasie: konferencję pokojową w Paryżu (I 1919 – I 1920), traktat wersalski (28 VI 1919), powołanie Ligi Narodów (1919) – lokalizuje w przestrzeni nowe państwa, które pojawiły się na mapie Europy – identyfikuje postać Thomasa Woodrowa Wilsona – określa cele konferencji pokojowej w Paryżu – przedstawia postanowienia traktatu pokojowego z Niemcami – omawia cele i zadania Ligi Narodów	– stosuje pojęcia: <i>zasada samostanowienia narodów, demilitaryzacja, reparacje, traktaty mniejszościowe</i> – lokalizuje w czasie: mały traktat wersalski (VI 1919), konferencję waszyngtońską (1921/1922) – lokalizuje w przestrzeni terytoria, które zostały utracone przez Niemcy w wyniku postanowień traktatu wersalskiego – identyfikuje postacie: Georges’a Clemenceau, Davida Lloyd George’a – wyjaśnia, jaką rolę podczas konferencji paryskiej odgrywały USA, Francja i Wielka Brytania – omawia strukturę organizacyjną i funkcjonowanie Ligi Narodów – omawia postanowienia konferencji waszyngtońskiej	– stosuje pojęcia: <i>Wielka Czwórka, terytorium mandatowe</i> – lokalizuje w czasie: traktat z Austrią (10 IX 1919), traktat z Węgrami (4 VI 1919), traktat z Bułgarią (27 XI 1919), traktat z Turcją (10 VIII 1920) – identyfikuje postać Vittoria Orlanda – przedstawia stosunek państw europejskich do rozwiązania kwestii niemieckiej po I wojnie światowej – wymienia postanowienia traktatów pokojowych z Austrią, Węgrami, Bułgarią i Turcją – wyjaśnia, dlaczego doszło do przyjęcia tzw. małego traktatu wersalskiego – wyjaśnia okoliczności powstania Ligi Narodów – omawia zagrożenia, jakie niósł dla Europy ład wersalski	– lokalizuje w czasie utworzenie Wolnego Państwa Irlandzkiego (1921) – wyjaśnia, na czym polegały rozbieżności pomiędzy wizjami pokoju proponowanymi przez delegację brytyjską, francuską i amerykańską – wymienia państwa, które były niezadowolone z postanowień traktatów pokojowych i wyjaśnia, z czego to niezadowolenie wynikało – wyjaśnia, według jakich kryteriów podzielono terytoria mandatowe Ligi Narodów	– ocenia wpływ postanowień konferencji wersalskiej i konferencji waszyngtońskiej na kształtowanie się ładu międzynarodowego w powojennym świecie – ocenia skuteczność działania Ligi Narodów
----------------------	--	---	--	--	--	--

Kryzys demokracji	• Przyczyny kryzysu demokracji • Kryzys powojenny we Włoszech • Rządy Mussoliniego • Niemcy po I wojnie światowej • Funkcjonowanie Republiki Weimarskiej • Polityka zagraniczna Niemiec	– stosuje pojęcia: <i>faszizm, totalitaryzm</i> – lokalizuje w czasie marsz na Rzym (27–29 X 1920) – identyfikuje postać Benita Mussoliniego – omawia okoliczności dojścia B. Mussoliniego do władzy – charakteryzuje założenia ideologii faszystowskiej	– stosuje pojęcia: <i>autorytaryzm, „czarne koszule”, Duce, hiperinflacja</i> – lokalizuje w czasie: Republikę Weimarską (1919–1933), układ w Rapallo (IV 1922), powołanie Wielkiej Rady Faszystowskiej (1923), wprowadzenie ustaw wyjątkowych we Włoszech (1926) – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których w okresie międzywojennym funkcjonował system demokratyczny, rządy autorytarne lub totalitarne – identyfikuje postać Friedricha Eberta – wyjaśnia, dlaczego faszyci zdobyli popularność we Włoszech – omawia proces budowania państwa faszystowskiego we Włoszech – wymienia postanowienia traktatu w Rapallo	– stosuje pojęcia: <i>korporacjonizm, Freikorpsy, legenda o „ciosie w plecy”</i> – lokalizuje w czasie: uchwalenie konstytucji Republiki Weimarskiej (1919), okupację Zagłębia Ruhry przez aliantów (1923), przejęcie przez B. Mussoliniego pełni władzy we Włoszech (1925) – identyfikuje postać Wiktora Emanuela III – przedstawia przyczyny kryzysu demokracji po I wojnie światowej – omawia przejawy powojennego kryzysu we Włoszech – wymienia skutki wprowadzenia we Włoszech ustawodawstwa wyjątkowego – omawia sytuację w Niemczech po zakończeniu I wojny światowej – charakteryzuje sytuację wewnętrzną Republiki Weimarskiej	– wyjaśnia, jaką rolę odgrywały we Włoszech „czarne koszule” – wyjaśnia, dlaczego Europa w końcu lat 20. i na początku lat 30. XX w. przeżywała kryzys demokracji	– ocenia polityczne skutki odwrótu od demokracji po I wojnie światowej
-------------------	--	---	---	--	---	---

				– omawia cele polityki zagranicznej Republiki Weimarskiej i ich realizację		
Wielki Kryzys	• Sytuacja gospodarcza po Wielkiej Wojnie • Wybuch Wielkiego Kryzysu • Wielki Kryzys w USA • Wielki Kryzys na świecie • Walka z Wielkim Kryzysem • Polityka Nowego Ładu	– stosuje pojęcia: „czarny czwartek”, <i>interwencjonizm</i> – lokalizuje w czasie: krach na nowojorskiej giełdzie (24 X 1929), Wielki Kryzys (1929–1933) – identyfikuje postać Franklina Delano Roosevelta – wymienia przyczyny Wielkiego Kryzysu w USA – wymienia społeczne i gospodarcze skutki Wielkiego Kryzysu w USA	– stosuje pojęcia: <i>inflacja, hiperinflacja, autokratyzm, etatyzm, Nowy Ład</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie Nowego Ładu (1933) – identyfikuje postać Johna Keynesa – omawia okoliczności, w jakich doszło do wybuchu Wielkiego Kryzysu w USA – przedstawia cechy charakterystyczne Wielkiego Kryzysu w USA – omawia założenia Nowego Ładu – wymienia skutki realizacji polityki Nowego Ładu w USA	– stosuje pojęcia: <i>spekulacja, nadprodukcja, zjawisko rozwarcia nożyc cenowych, prohibicja, cła protekcyjne, ceny dumpingowe</i> – wyjaśnia, jakie były bezpośrednie skutki krachu na giełdzie nowojorskiej – przedstawia przejawy Wielkiego Kryzysu w państwach europejskich – omawia sposoby walki w Wielkim Kryzysem zastosowane w USA – omawia gospodarcze i polityczne skutki Wielkiego Kryzysu	– lokalizuje w czasie wprowadzenie prohibicji w USA (1919) – omawia sytuację gospodarczą w Stanach Zjednoczonych po zakończeniu I wojny światowej – wyjaśnia, dlaczego kryzys zapoczątkowany w Stanach Zjednoczonych wpłynął również na Europę i inne kontynenty	– ocenia zasadność określeń: <i>szalone lata 20. i brudne lata 30.</i> – ocenia skuteczność polityki prowadzonej w ramach New Deal
Narodziny III Rzeszy	• Republika Weimarska • Skutki Wielkiego Kryzysu w Niemczech	– stosuje pojęcia: <i>nazizm (narodowy socjalizm), Führer, kult jednostki</i> – lokalizuje w czasie: objęcie urzędu kanclerza przez A. Hitlera (30	– stosuje pojęcia: <i>Lebensraum, Herrenvolk, system monopartyjny, obóz koncentracyjny</i> – lokalizuje w czasie: pucz w Monachium (1923), układ w	– stosuje pojęcia: <i>plan Dawesa, plutokracja</i> – lokalizuje w czasie: pożar Reichstagu (II 1933), wprowadzenie systemu jednopartyjnego (1934), przejście	– stosuje pojęcie <i>plan Younga</i> – lokalizuje w czasie: przystąpienie Niemiec do Ligi Narodów (1926), ogłoszenie planu Younga (1929)	– ocenia politykę zagraniczną Republiki Weimarskiej prowadzoną przez G. Stresemanna – ocenia pozycję Niemiec w Europie po

	• Początek działalności Adolfa Hitlera • Hitler u władzy • Antysemityzm nazistów • Ideologia nazistowska	I 1933), ustawy norymberskie (1935), „noc kryształową” (XI 1938) – identyfikuje postać Adolfa Hitlera – omawia założenia ideologii nazistowskiej – wymienia etapy przejmowania przez A. Hitlera władzy w Niemczech – wyjaśnia, jaką rolę odgrywał kult jednostki w nazistowskich Niemczech	Locarno (1925), ustawę o specjalnych pełnomocnictwach (1933), „noc długich noży” (VI 1934) – identyfikuje postacie: Heinricha Himmlera, Hermanna Göringa, Josepha Goebbelsa – wymienia postanowienia traktatu w Locarno – omawia proces dojścia A. Hitlera do władzy – wymienia czynniki, które wpłynęły na wzrost popularności nazizmu – charakteryzuje antysemicką politykę nazistów – wyjaśnia, jakie funkcje spełniali w aparacie państwowym najbliżsi współpracownicy Hitlera – wyjaśnia cele indoktrynacji ideologicznej społeczeństwa w III Rzeszy	przez A. Hitlera funkcji szefa państwa (VIII 1934) – identyfikuje postacie: Gustava Stresemanna, Ericha Ludendorffa, Ernsta Röhma – wyjaśnia, dlaczego traktat w Locarno budził niezadowolenie państw Europy Środkowej – przedstawia skutki Wielkiego Kryzysu w Niemczech – przedstawia początki politycznej działalności A. Hitlera – przedstawia okoliczności, w jakich A. Hitler sięgnął po władzę w Niemczech – wskazuje działania podejmowane przez nazistów zmierzające do likwidacji bezrobocia i poprawy sytuacji gospodarczej kraju – omawia skutki nadania A. Hitlerowi specjalnych pełnomocnictw	– wyjaśnia, w jaki sposób Republika Weimarska realizowała spłatę reparacji wojennych – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały oddziały SA w przejmowaniu władzy przez nazistów – wyjaśnia, jaki wpływ na państwo i społeczeństwo miała NSDAP – porównuje przyczyny i sposób dojścia do władzy B. Mussoliniego i A. Hitlera	traktatach lokarniejskich – ocenia wpływ przemian politycznych, ekonomicznych, społecznych i kulturowych w Niemczech na sukces nazistów i ugruntowanie ich władzy
--	---	--	--	--	--	--

				– przedstawia skutki antysemitowskiej polityki nazistów		
Totalitaryzm stalinowski	• Powstanie ZSRS • Nowa Polityka Ekonomiczna • Stalin u władzy • Uprzemysłowanie i kolektywizacja ZSRS • Stalinizm • Klęska głodu na Ukrainie • Wielki terror	– stosuje pojęcia: <i>dyktatura monopartyjna, stalinizm, kult jednostki</i> – lokalizuje w czasie: utworzenie Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich (30 XII 1922), stalinizm (1929–1939) – identyfikuje postaci: Włodzimierza Lenina, Józefa Stalina – omawia cechy charakterystyczne stalinizmu – wyjaśnia, jaką rolę w ZSRS odgrywał kult jednostki	– stosuje pojęcia: <i>Nowa Polityka Ekonomiczna, kolektywizacja, Gułag, łagier</i> – lokalizuje w czasie: wprowadzenie NEP-u (1921), kolektywizację (1929–1934) – identyfikuje postaci: Feliksa Dzierżyńskiego, Lwa Trockiego – wyjaśnia, jaką rolę odgrywał terror w zarządzaniu państwem sowieckim – omawia założenia i skutki Nowej Polityki Ekonomicznej – omawia gospodarcze i społeczne skutki kolektywizacji – wymienia przejawy terroru w ZSRS – charakteryzuje sposób sprawowania władzy przez J. Stalina	– stosuje pojęcia: <i>sowchoz, kołchoz</i> – lokalizuje w czasie: Wielki Głód na Ukrainie (1932–1933), operację polską NKWD (1937–1938) – lokalizuje w przestrzeni regiony, w których znalazły się największe skupiska łagrów – przedstawia proces tworzenia Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich – przedstawia okoliczności dojścia J. Stalina do władzy – wyjaśnia, na czym polegał i jak działał system łagrów w ZSRS – przedstawia metody, jakimi J. Stalin pozbywał się swoich przeciwników politycznych	– lokalizuje w czasie powołanie NKWD (1934), wielką czystkę (1934–1938) – identyfikuje postaci: Lwa Kamieniewa, Grigorija Zinowiewa – omawia koncepcje nowego państwa forsowane przez W. Lenina i J. Stalina – omawia proces konsolidacji wewnętrznej Rosji Sowieckiej – opisuje rywalizację między L. Trockim i J. Stalinem	– ocenia skutki terroru państwowego w ZSRS
Świat w okresie międzywojennym	• Kryzys kolonializmu • Rozpad imperium osmańskiego	– stosuje pojęcie <i>ludobójstwo</i> – lokalizuje w czasie: najazd Włoch na	– stosuje pojęcia: <i>obywatelskie nieposłuszeństwo, bierny opór, militarizm</i>	– stosuje pojęcie <i>panarabizm</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Indyjskiego	– stosuje pojęcie <i>Biała Księga</i>	– ocenia sposoby i metody walki Hindusów o niepodległość

	• Kwestia żydowska • Ekspansja kolonialna Włoch w Afryce • Niepodległość państw arabskich • Indie w okresie międzywojennym • Chiny w okresie międzywojennym • Ekspansja Japonii	Etiopię (X 1935), wybuch wojny Japonii z Chinami (1937) – identyfikuje postać Benita Mussoliniego – omawia ekspansję kolonialną faszystowskich Włoch – wyjaśnia, dlaczego Japonia w latach 30. XX w. weszła na drogę ekspansji terytorialnej	– lokalizuje w czasie: deklarację Balfoura (1917), incydent mukdeński (1931), pakt antykominternowski (1936) – identyfikuje postacie: Mustafy Kemala Paszy, Wiktora Emanuela II, Mohandasa Gandhiego, Jawaharlala Nehru, Mao Zedonga – wyjaśnia wpływ Wielkiej Wojny na kryzys kolonializmu – wyjaśnia, w jaki sposób Brytyjczycy postanowili rozwiązać kwestię państwa żydowskiego w Palestynie – omawia proces budowania imperium japońskiego w Azji	Kongresu Narodowego (1885), założenie Ligi Muzułmańskiej (1906), pokój w Sèvres (10 VIII 1920), pokój w Lozannie (VII 1923), wybuch wojny domowej w Chinach (1927) – lokalizuje w przestrzeni zdobycze Japonii w Azji – identyfikuje postacie: Mohammada Jinnaha, Sun Jat-sena, Czang Kaj-szeka – omawia proces rozpadu imperium osmańskiego – omawia działania Hindusów na rzecz uzyskania autonomii i równouprawnienia – charakteryzuje rządy Kuomintangu w Chinach	– lokalizuje w czasie ludobójstwo Ormian (1915–1916) – lokalizuje w przestrzeni obszary dawnego imperium osmańskiego, które stały się terytoriami mandatowymi – identyfikuje postacie: Hajle Sellasje I, Yuana Shikai – wyjaśnia, dlaczego Turcja dopuściła się ludobójstwa Ormian – przedstawia dążenia niepodległościowe państw arabskich	– ocenia charakter japońskiej okupacji Chin
Kultura i nauka w latach 20. i 30.	• Powojenny kryzys wartości • Radio i telewizja • Rozwój techniki • Rozwój szkolnictwa i nauki • Literatura i sztuka • Kultura popularna	– stosuje pojęcie <i>modernizm</i> – identyfikuje postacie: Alberta Einsteina, Pabla Picassa, Salvadora Dali	– stosuje pojęcia: <i>art déco</i>, <i>realizm socjalistyczny (sorealizm)</i> – identyfikuje postacie: Zygmunta Freuda, Franza Kafki, Ernesta Hemingwaya	– stosuje pojęcia: <i>abstrakcjonizm</i>, <i>surrealizm</i>, <i>dadaizm</i> – identyfikuje postacie: Nielsa Bohra, Maxa Plancka, Alexandra Fleminga	– identyfikuje postacie: Jeana Frédérica Joliot-Curie, Irène Joliot-Curie, Enrica Fermiego, Francisa Scotta Fitzgeralda, Leni Riefenstahl	– ocenia wpływ rozwoju techniki na życie codzienne społeczeństw w okresie międzywojennym

	Architektura okresu międzywojennego	- omawia skutki upowszechnienia oświaty i rozwoju szkolnictwa - wyjaśnia, jaką rolę odgrywały kino, radio i prasa w rozwoju kultury masowej	- omawia przyczyny i przejawy kryzysu wartości po I wojnie światowej - wyjaśnia, w jaki sposób rozwój techniki wpłynął na życie codzienne - omawia główne kierunki rozwoju nauki w okresie międzywojennym - wymienia cechy architektury modernistycznej i <i>art déco</i>	- wymienia najważniejsze odkrycia naukowe okresu międzywojennego - omawia osiągnięcia w literaturze i sztuce okresu międzywojennego - charakteryzuje rozwój architektury w okresie międzywojennym	wyjaśnia, w jaki sposób państwa totalitarne wykorzystywały kulturę w imię ideologii	
Na drodze ku wojnie	- Europa na początku lat 30. - Cele polityczne Hitlera - Mała Ententa i ententa bałkańska - Remilitaryzacja Nadrenii - Wojna domowa w Hiszpanii - Anschluss Austrii - Polityka appeasementu - Czechosłowacja - Cele polityki zagranicznej ZSRS	- stosuje pojęcia: <i>anschluss, appeasement</i> - lokalizuje w czasie: wojnę domową w Hiszpanii (1936–1939), Anschluss Austrii (12 III 1938), aneksję Czechosłowacji przez III Rzeszę (III 1939), pakt Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939) - lokalizuje w przestrzeni granicę dzielącą strefy wpływów Niemiec i ZSRS ustanowioną w pakcie Ribbentrop–Mołotow	- stosuje pojęcia: <i>rewizjonizm niemiecki, frankiści</i> - lokalizuje w czasie: remilitaryzację Nadrenii (III 1936), konferencję w Monachium (29 IX 1938), aneksję Kłajpedy przez III Rzeszę (III 1939) - lokalizuje w przestrzeni obszary włączone do terytorium niemieckiego w latach 1935–1939 - identyfikuje postać Engelberta Dollfussa	- stosuje pojęcie <i>pakt czterech</i> - lokalizuje w czasie: pakt o wyrzeczeniu się wojny (1928), międzynarodową konferencję rozbrojeniową w Genewie (1932), wystąpienie Niemiec z Ligi Narodów (1933) - identyfikuje postać Arthura Seyss-Inquarta - wymienia inicjatywy na rzecz utrzymania pokoju w Europie - wyjaśnia, jaką rolę miały odegrać Mała	- stosuje pojęcia: <i>Mała Ententa, ententa bałkańska</i> - lokalizuje w czasie: powstanie Brytyjskiej Wspólnoty Narodów (1931), przystąpienie ZSRS do Ligi Narodów (1934), powstanie ententy bałkańskiej (1934), francusko-sowiecki układ przyjaźni (1935), bombardowanie Guerniki (IV 1937) - wyjaśnia, dlaczego ZSRS stał się w latach 30. XX w. ważnym	- ocenia skuteczność międzynarodowych inicjatyw na rzecz zachowania pokoju w Europie - ocenia rozdzźwięk między intencjami zwolenników appeasementu a konsekwencjami tej polityki - ocenia postawy mocarstw zachodnich wobec Anschlussu Austrii i aneksji Czechosłowacji

		– identyfikuje postacie: Francisca Franco, Adolfa Hitlera, Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa – omawia przyczyny i skutki wojny domowej w Hiszpanii – wymienia etapy ekspansji terytorialnej nazistowskich Niemiec w latach 30. XX w. – wyjaśnia, na czym polegała polityka appeasementu	– wymienia cele polityki zagranicznej hitlerowskich Niemiec – przedstawia przyczyny i skutki remilitaryzacji Nadrenii – omawia przyczyny i skutki anszlusu Austrii – wymienia postanowienia konferencji monachijskiej – omawia losy Czechosłowacji po konferencji monachijskiej – charakteryzuje proces militaryzacji Niemiec – przedstawia proces budowania sojuszy polityczno-militarnych przez III Rzeszę	Ententa i ententa bałkańska – omawia przebieg wojny domowej w Hiszpanii – wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny w Hiszpanii miało wsparcie niemieckie i włoskie udzielone gen. F. Franco – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do zwołania międzynarodowej konferencji w Monachium – wyjaśnia, dlaczego dyplomacja francuska i brytyjska stały się bierne wobec działań III Rzeszy – wyjaśnia, dlaczego doszło do politycznego zbliżenia między III Rzeszą i ZSRR w 1939 r.	graczem na arenie międzynarodowej – wyjaśnia, na czym polegała tragedia Guerniki – wyjaśnia, kto i dlaczego opowiedział się po stronie wojsk republikańskich w wojnie domowej w Hiszpanii – charakteryzuje postawy mocarstw zachodnich wobec anszlusu Austrii i aneksji Czechosłowacji – omawia cele polityki zagranicznej ZSRR w latach 30. XX w. – wyjaśnia, jaki wpływ miała wojna domowa w Hiszpanii na międzynarodową sytuację w Europie	
--	--	---	--	---	--	--

VII. II RZECZPOSPOLITA						
Odzyskanie niepodległości	• Sytuacja międzynarodowa • Ośrodki władzy państwowej • Odzyskanie niepodległości • Sejm Ustawodawczy i mała konstytucja • Konferencja paryska • Trudny początek niepodległości	– lokalizuje w czasie: przekazanie przez Radę Regencyjną władzy wojskowej J. Piłsudskiemu (11 XI 1918), przekazanie przez Radę Regencyjną pełnej władzy J. Piłsudskiemu (14 XI 1918), pierwsze wybory w odrodzonej Polsce (26 I 1919), uchwalenie małej konstytucji (20 II 1919) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Romana Dmowskiego – omawia wydarzenia, które doprowadziły do odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. – wyjaśnia, dlaczego dzień 11 listopada 1918 r. jest uważany za datę odzyskania przez Polskę niepodległości	– stosuje pojęcia: <i>mała konstytucja, kontrasygnata</i> – lokalizuje w czasie: ogłoszenie przez Radę Regencyjną utworzenia niepodległego państwa polskiego (7 XI 1918), powrót J. Piłsudskiego z Magdeburga do Warszawy (10 XI 1918), powstanie rządu J. Moraczewskiego (18 XI 1918), przyznanie praw wyborczych kobietom (XI 1918), powołanie rządu I.J. Paderewskiego (I 1919) – identyfikuje postacie: Wincentego Witosa, Jędrzeja Moraczewskiego – omawia straty i zniszczenia wojenne na ziemiach polskich – wymienia lokalne ośrodki polskiej władzy powstałe w 1918	– lokalizuje w czasie: utworzenie Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie (X 1918), powstanie Tymczasowego Rządu Republiki Polskiej w Lublinie (XI 1918), utworzenie Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu (XII 1918) – identyfikuje postać Ignacego Daszyńskiego – wyjaśnia, jaki wpływ na odbudowę państwa polskiego miała sytuacja międzynarodowa w 1918 r. – przedstawia i ocenia reformy rządu J. Moraczewskiego – omawia okoliczności powołania rządu I. J. Paderewskiego – przedstawia działalność polskiej delegacji na konferencji paryskiej	– wyjaśnia, jaką rolę odgrywała POW w czasie I wojny światowej – omawia problemy, z jakimi borykały się lokalne ośrodki władzy powstałe w 1918 r. – omawia sytuację państwa polskiego w czasie pierwszych wyborów w odrodzonej Polsce	– ocenia rolę Józefa Piłsudskiego w procesie kształtowania się początków niepodległości

			r. i określa zasięg ich wpływów – charakteryzuje ustrój II Rzeczypospolitej określony w małej konstytucji			
Ustalenie granic na zachodzie i południu	• Koncepcje granic Rzeczypospolitej • Sytuacja w zaborze pruskim • Powstanie wielkopolskie • Powstania śląskie • Spór o Śląsk Cieszyński • Pomorze, Warmia i Mazury	– stosuje pojęcia: <i>koncepcja inkorporacyjna</i>, <i>koncepcja federacyjna</i> – lokalizuje w czasie: powstanie wielkopolskie (XII 1918–II 1919), plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu (11 VII 1920), plebiscyt na Górnym Śląsku (20 III 1921), III powstanie śląskie (V–VII 1921) – lokalizuje w przestrzeni tereny, na których miały odbyć się plebiscyty – identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego – omawia koncepcje granicy wschodniej zaproponowane przez R. Dmowskiego i J. Piłsudskiego	– stosuje pojęcia: <i>asymilacja</i>, <i>plebiscyt</i>, <i>arbitraż</i> – lokalizuje w czasie: wybuch powstania wielkopolskiego (27 XII 1918), zajęcie Śląska Cieszyńskiego przez Czechosłowację (I 1919), I powstanie śląskie (VIII 1919), zaślubiny Polski z Bałtykiem (10 II 1920), II powstanie śląskie (VIII 1920) – lokalizuje w przestrzeni zasięg powstania wielkopolskiego – identyfikuje postacie: Wojciecha Korfańskiego, Józefa Hallera – omawia okoliczności, w jakich wybuchło powstanie wielkopolskie – przedstawia przyczyny i skutki kolejnych powstań śląskich – przedstawia i ocenia	– lokalizuje w czasie: przybycie I.J. Paderewskiego do Poznania (26 XII 1918), podział Górnego Śląska (X 1921), włączenie Górnego Śląska w granice II Rzeczypospolitej (VII 1922) – lokalizuje w przestrzeni najdalszy zasięg powstań na Górnym Śląsku – identyfikuje postać Józefa Dowbora-Muśnickiego – wyjaśnia, z czego wynikał sukces powstania wielkopolskiego – wyjaśnia, na czym polegał spór o Śląsk Cieszyński i jak został rozwiązany – wymienia uprawnienia, jakie Polska	– porównuje wizje wschodniej granicy Rzeczypospolitej proponowane przez J. Piłsudskiego i R. Dmowskiego – przedstawia sytuację narodowościową na Górnym Śląsku – wyjaśnia, jaki wpływ miało powstanie wielkopolskie na decyzję mocarstw o przyznaniu Polsce ziem byłego zaboru pruskiego	– ocenia, która koncepcja granicy wschodniej była korzystniejsza z punktu widzenia interesów państwa polskiego – ocenia wkład wielkopolan w walkę o kształt zachodniej granicy odrodzonej Polski – ocenia, czy podział Górnego Śląska po III powstaniu śląskim był korzystny dla Polski

		– omawia przyczyny i skutki powstania wielkopolskiego	wyniki plebiscytu na Górnym Śląsku – omawia okoliczności włączenia Pomorza do Polski	uzyskała w Wolnym Mieście Gdańsku – wymienia czynniki, które wpłynęły na niekorzystne dla Polski wyniki plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu		
Walki o granicę na wschodzie	• Walki polsko-ukraińskie • Początek walki z bolszewikami • Kontrofensywa bolszewicka • Ententa a sprawa polska • Bitwa Warszawska • Traktat ryski • Konflikt polsko-litewski	– stosuje pojęcie „<i>cud nad Wisłą</i>” – lokalizuje w czasie: wojnę polsko-bolszewicką (II 1919–III 1921), traktat ryski (18 III 1921) – lokalizuje w czasie i przestrzeni Bitwę Warszawską (13–22 VIII 1920) – lokalizuje w przestrzeni obszary przyłączone do Polski na mocy traktatu ryskiego – identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego – wyjaśnia, jakie znaczenie polityczne i militarne miała Bitwa Warszawska	– stosuje pojęcia: <i>Orleńskie Lwowskie</i>, <i>linia Curzona</i> – lokalizuje w czasie: układ z Symonem Petlurą (IV 1920), powstanie Rady Obrony Państwa (VII 1920), zajęcie Wilna przez L. Żeligowskiego (X 1920) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: walki o Lwów (XI 1918–IX 1919), bitwę nad Niemnem (IX 1920) – lokalizuje w przestrzeni linię Curzona – identyfikuje postacie: Symona Petlurę, Michaiła Tuchaczewskiego, Wincentego Witosa, Lucjana Żeligowskiego	– lokalizuje w czasie: kontrofensywę bolszewików (V 1920), konferencję w Spa (VII 1920) – lokalizuje w czasie i przestrzeni: zdobycie Kijowa przez Wojsko Polskie (V 1920), bitwę pod Zadwórzem (VIII 1920) – identyfikuje postacie: Józefa Hallera, Władysława Grabskiego – omawia przebieg walk polsko-ukraińskich o Lwów i Galicję Wschodnią – przedstawia okoliczności podpisania sojuszu polsko-ukraińskiego i jego militarne konsekwencje	– lokalizuje w czasie: powołanie Zachodnio-ukraińskiej Republiki Ludowej (1918), proklamowanie Ukraińskiej Republiki Ludowej (I 1918) – identyfikuje postacie: Mychajła Hruszewskiego, Siemiona Budionnego, Juliana Marchlewskiego, Feliksa Dzierżyńskiego, Feliksa Kona – wyjaśnia, jak kształtowała się Ukraińska Republika Ludowa – wyjaśnia, jakie stanowisko zajęły państwa ententy w sprawie konfliktu polsko-ukraińskiego	– ocenia znaczenie Bitwy Warszawskiej i zwycięstwa w wojnie z bolszewikami dla Polski i Europy – ocenia, czy postanowienia traktatu ryskiego były korzystne dla Rzeczypospolitej

		– wymienia postanowienia traktatu ryskiego	– omawia początek walk polsko-bolszewickich wiosną 1919 r. – omawia przebieg wojny polsko-bolszewickiej – wyjaśnia, na czym polegał spór o Wileńszczyznę – przedstawia okoliczności zajęcia przez gen. Żeligowskiego Wileńszczyzny w 1920 r.	– omawia przebieg kontrofensywy M. Tu-chaczewskiego – porównuje przebieg proponowanej linii Curzona z ostatecznym kształtem granicy polsko-sowieckiej ustalonej w 1922 r. – omawia i ocenia sposób rozwiązania polsko-litewskiego sporu o Wilno		
Pierwsze lata II Rzeczypospolitej	• Partie polityczne II RP • Konstytucja marcowa • Wybory prezydenckie • Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej • Kryzys polityczny i gospodarczy	– lokalizuje w czasie: uchwalenie konstytucji marcowej (17 III 1921), wybory prezydenckie (9 XII 1922) – identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Gabriela Narutowicza, Stanisława Wojciechowskiego – wymienia ugrupowania polityczne działające w początkach II Rzeczypospolitej – omawia system trójpodziału władz ustanowiony w konstytucji marcowej	– lokalizuje w czasie: polsko-francuski układ sojuszniczy (II 1921), polsko-rumuński układ sojuszniczy (1921), zabójstwo prezydenta G. Narutowicza (16 XII 1922), reformę walutową (1924), wybuch wojny celnej z Niemcami (1925) – identyfikuje postacie: Wojciecha Korfańskiego, Wincentego Witosa, Macieja Rataja – charakteryzuje scenę polityczną w początkach funkcjonowania II Rzeczypospolitej	– lokalizuje w czasie wybory parlamentarne po zakończeniu kadencji Sejmu Ustawodawczego (1922) – identyfikuje postacie: Ignacego Daszyńskiego, Jędrzeja Moraczewskiego, Władysława Sikorskiego, Władysława Grabskiego – omawia okoliczności, w jakich przyjęto konstytucję marcową – wyjaśnia, na czym polegała przewaga władzy ustawodawczej	– lokalizuje w czasie strajk powszechny (XI 1923) – identyfikuje postacie: Stanisława Thugutta, Adama Warskiego, Maurycego Zamoyskiego, Jana Baudouina de Courtenay – wyjaśnia, w jaki sposób napięta sytuacja polityczna w kraju przyczyniła się do śmierci G. Narutowicza – wyjaśnia przyczyny niestabilności polskich rządów w pierwszych	– ocenia ustrój II Rzeczypospolitej w świetle konstytucji marcowej – ocenia skuteczność polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej w pierwszej połowie lat 20.

			– charakteryzuje ustrój II Rzeczypospolitej określony w konstytucji marcowej – omawia przebieg pierwszych wyborów prezydenckich w II Rzeczypospolitej – charakteryzuje politykę zagraniczną II Rzeczypospolitej w latach 20. XX w.	nad wykonawczą w konstytucji marcowej – omawia wyniki wyborów parlamentarnych w 1922 r. i ich konsekwencje – wyjaśnia, jaki wpływ na międzynarodową pozycję Polski miały traktaty w Rapallo i Locarno – wskazuje przejawy kryzysu gospodarczego w pierwszych latach funkcjonowania II Rzeczypospolitej	latach po odzyskaniu niepodległości	
Zamach majowy i rządy sanacji	• Przewrót majowy • Nowela sierpniowa • Wzmacnianie władzy piłsudczyków • Kryzys gospodarczy • Wybory brzeskie • Konstytucja kwietniowa	– stosuje pojęcia: <i>sanacja, dyktatura autorytarna</i> – lokalizuje w czasie: zamach stanu J. Piłsudskiego (12–15 V 1926), nowelę sierpniową (2 VIII 1926), konstytucję kwietniową (23 IV 1935) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Mościckiego – omawia przebieg zamachu majowego	– stosuje pojęcia: <i>sejmokracja, rządy pułkowników, system prezydencki</i> – lokalizuje w czasie: dymisję prezydenta S. Wojciechowskiego (14 V 1926), wybór I. Mościckiego na prezydenta II Rzeczypospolitej (1 VI 1926) – identyfikuje postacie: Wincentego Witosa, Macieja Rataja, Józefa Becka – wymienia zjawiska, które budziły	– stosuje pojęcie <i>kolegium wyborcze</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem (1927), założenie Związku Obrony Prawa i Wolności Ludu (1929), wybory brzeskie (XI 1930), proces brzeski (X 1931–I 1932) – identyfikuje postacie: Kazimierza Bartla, Kazimierza	– lokalizuje w czasie utworzenie obozu w Berezie Kartuskiej (1934) – wyjaśnia, w jaki sposób J. Piłsudski umocnił swoje wpływy w armii – wyjaśnia, jakie stanowisko zajęły środowiska lewicowe i piłsudczycy wobec rządów centroprawicy – przedstawia, jakie postawy przyjęły istniejące w tym okresie ugrupowania	– ocenia motywy, jakimi kierował się J. Piłsudski, dokonując zamachu stanu – ocenia stosunek rządów sanacyjnych do opozycji politycznej – ocenia polski autorytaryzm na tle innych ustrojów europejskich tego czasu

		– wymienia uprawnienia prezydenta wynikające z konstytucji kwietniowej – wyjaśnia, dlaczego ustroj II Rzeczypospolitej po uchwaleniu konstytucji kwietniowej określa się mianem dyktatury autorytarnej	niezadowolenie społeczne w połowie lat 20. XX w. – przedstawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny przewrotu majowego – omawia polityczne konsekwencje zamachu majowego – wyjaśnia, jakie zmiany ustrojowe wprowadzała nowela sierpniowa – przedstawia skutki gospodarcze i społeczne Wielkiego Kryzysu – omawia zasady ustrojowe, jakie wprowadzała konstytucja kwietniowa	Świtalskiego, Felicjana Sławoja Składkowskiego – wyjaśnia, co skłoniło Piłsudskiego do podjęcia decyzji o podjęciu zamachu stanu – omawia proces wzmacniania władzy sanacyjnej – wyjaśnia, jak zmieniła się pozycja prezydenta w wyniku uchwalenia konstytucji kwietniowej – wyjaśnia, dlaczego i w jaki sposób opozycja parlamentarna walczyła z władzą sanacyjną – opisuje, w jaki sposób sanacja walczyła z opozycją polityczną – wyjaśnia, jak doszło do procesu brzeskiego i jakie były jego skutki	polityczne wobec przewrotu majowego	
Spółeczeństwo i gospodarka II RP	• Sytuacja społeczna II Rzeczypospolitej • Wielonarodowa Rzeczpospolita • Ukraińcy i Niemcy w II RP • Żydzi w Polsce	– stosuje pojęcia: <i>asymilacja państwowa, Polska A i B</i> – lokalizuje w czasie: rozpoczęcie budowy Gdyni (1921), reformę walutową (1924),	– stosuje pojęcia: <i>getto ławkowe, numerus clausus</i> – lokalizuje w czasie: rozpoczęcie wojny celnej z Niemcami (1925),	– lokalizuje w czasie: pakt lanckoroński (1923), budowę magistrali węglowej (1928–1933), ustanowienie getta ławkowego (1937), akcje	– lokalizuje w czasie: powstanie Polskich Kolei Państwowych (1919), początek hiperinflacji (1923), powstanie Organizacji Ukraińskich	– ocenia, w jakim stopniu polskim władzom udało się zasymilować mieszkające w Rzeczypospolitej mniejszości narodowe

	• Gospodarka II RP • Reformy Grabskiego • Reforma rolna • Wojna celna z Niemcami • Polityka gospodarcza po 1926 roku • Budowa COP	początek budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego (1936) – lokalizuje w przestrzeni obszary, na których duży odsetek ludności stanowiły mniejszości narodowe, umowną granicę podziału Polski na część A i B – identyfikuje postacie: Władysława Grabskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego – wymienia mniejszości narodowe i etniczne zamieszkujące terytorium II Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegał podział na Polskę A i B – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Polski miała budowa portu w Gdyni – określa, jakie ośrodki wydobywcze i gałęzie przemysłu rozwinęły się na terenie COP-u	czteroletni plan inwestycyjny (1936–1940) – charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne zamieszkujące terytorium II Rzeczypospolitej – omawia koncepcje polityki narodowościowej II Rzeczypospolitej – charakteryzuje sytuację wyznaniową w II Rzeczypospolitej – wyjaśnia, na czym polegała reforma walutowa W. Grabskiego i jakie były jej konsekwencje – omawia problemy, na jakie napotykała reforma rolna w II Rzeczypospolitej – wyjaśnia, jakie cele zakładał czteroletni plan inwestycyjny – charakteryzuje politykę gospodarczą prowadzoną przez E. Kwiatkowskiego	pacyfikacyjne na Chełmszczyźnie (1938) – omawia problemy, jakie stwarzała wielonarodowościowość II RP i sposoby radzenia sobie z nimi przez władze polskie – charakteryzuje sytuację Żydów w Polsce międzywojennej – omawia nurty, w jakich skupiała się mniejszość żydowska – charakteryzuje problemy gospodarcze, przed jakimi stanęła odrodzona Polska – wskazuje przyczyny zróżnicowania ekonomicznego poszczególnych rejonów odrodzonej Polski – wyjaśnia, jakie korzyści przyniosła Polsce budowa magistrali węglowej – omawia przyczyny i skutki wojny celnej z Niemcami – wyjaśnia, jakie czynniki miały wpływ na lokalizację COP-u	Nacjonalistów (1929), powstanie Partii Młodoniemieckiej (1931), porozumienie między piłsudczykami a Ukraińskim Zjednoczeniem Narodowo-Demokratycznym (1935) – identyfikuje postacie: Henryka Józefowskiego, Stepana Bandery – omawia działalność polityczną mniejszości narodowych w Polsce – wyjaśnia, z czego wynikało wrognie nastawienie mniejszości niemieckiej i ukraińskiej wobec państwa polskiego – omawia sytuację finansową państwa polskiego w latach 20. XX w.	– ocenia skuteczność reform gospodarczych przeprowadzonych w latach 20. XX w. – ocenia politykę gospodarczą E. Kwiatkowskiego
--	--	--	--	--	--	---

Kultura i nauka międzywojennej Polski	• Kultura międzywojenna • Oświata i szkolnictwo wyższe • Rozwój nauki • Sztuki plastyczne • Literatura i sztuka międzywojenna • Kultura popularna i sport w II Rzeczypospolitej • Kinematografia II Rzeczypospolitej	– lokalizuje w czasie reformę J. Jędrzejewicza (1932) – identyfikuje postacie: Władysława Reymonta, Stefana Żeromskiego, Stanisława Ignacego Witkiewicza, Eugeniusza Bodo, Hanki Ordonówny – wyjaśnia, jakie znaczenie miało wprowadzenie obowiązku ukończenia szkoły powszechnej – wyjaśnia, jakie zmiany w oświacie przyniosła reforma J. Jędrzejewicza – charakteryzuje przejawy kultury masowej w Rzeczypospolitej	– lokalizuje w czasie Literacką Nagrodę Nobla W. Reymonta (1924) – identyfikuje postacie: Janusza Jędrzejewicza, Stefana Banacha, Juliana Tuwima, Brunona Schulza, Witolda Gombrowicza, Marii Dąbrowskiej, Tadeusza Dołęgę-Mostowicza, Tadeusza Boya-Żeleńskiego, Adolfa Dymszy, Janusza Kusocińskiego – omawia strukturę szkolnictwa w okresie międzywojennym – omawia osiągnięcia nauki w II Rzeczypospolitej – przedstawia kierunki w rozwoju literatury w dwudziestolecie międzywojennym	– lokalizuje w czasie: wprowadzenie obowiązków ukończenia szkoły powszechnej (1919), otwarcie Biblioteki Narodowej w Warszawie (1930) – identyfikuje postacie: Hugona Steinhausa, Kazimierza Tarkiewicza, Floriana Znanieckiego, Antoniego Słonimskiego, Jana Lechonia, Jarosława Iwaszkiewicza, Kazimierza Wierzyńskiego, Poli Gojawicyńskiej, Kornela Makuszyńskiego, Melchiora Wańkowicza, Jadwigi Smosarskiej, Haliny Konopackiej, Stanisławy Walasiewiczówny – wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju kultury międzywojennej w Polsce miał mecenat państwowy – omawia rozwój polskiej architektury okresu międzywojennego	– lokalizuje w czasie: założenie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1918), powołanie uniwersytetów w Poznaniu i Wilnie (1919), powołanie Funduszu Kultury Narodowej (1928) – identyfikuje postacie: Mariana Rejewskiego, Jerzego Różyckiego, Henryka Zygałskiego, Władysława Strzemińskiego, Romana Ingardena, Ludwika Hirszfelda, Juliusza Kadena-Bandrowskiego – omawia osiągnięcia polskiej kinematografii okresu międzywojennego – wymienia czynniki, które sprzyjały wzrostowi popularności sportu w Polsce międzywojennej	– ocenia reformę oświaty J. Jędrzejewicza – ocenia dorobek naukowo-kulturalny II RP
--	--	---	---	---	---	---

				– przedstawia rozwój szkolnictwa wyższego w II Rzeczypospolitej		
Ostatnie lata II Rzeczypospolitej	• Sanacja po śmierci Piłsudskiego • Opozycja antysanacyjna • Polityka zagraniczna sanacji • Polityka zagraniczna po 1935 roku • Zajęcie Zaolzia • Na drodze ku wojnie • Znaczenie II RP	– lokalizuje w czasie: pakt o nieagresji między Polską a ZSRS (VII 1932), polsko-niemiecką deklarację o nieagresji (I 1934), zastosowanie niemieckich żądań wobec Polski (24 X 1938), pakt Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939) – identyfikuje postacie: Józefa Becka, Ignacego Mościckiego, Joachima von Ribbentropa, Władysława Mołotowa – wymienia żądania wobec Polski wysuwane przez III Rzeszę w 1938 r. – przedstawia postawę polskich władz wobec żądań III Rzeszy	– stosuje pojęcie <i>polityka równej odległości</i> – lokalizuje w czasie: śmierć J. Piłsudskiego (12 V 1935), zajęcie Zaolzia (2 X 1938), wypowiedzenie przez III Rzeszę polsko-niemieckiego paktu o nieagresji (IV 1939), przemówienie sejmowe J. Becka (5 V 1939) – identyfikuje postać Edwarda Rydza-Śmigłego – wyjaśnia, na czym polegała dekompozycja obozu sanacji po śmierci J. Piłsudskiego – wymienia ugrupowania polityczne należące do opozycji antysanacyjnej – omawia cele polityki zagranicznej Polski w okresie rządów sanacji i sposób ich realizacji – charakteryzuje politykę prowadzoną	– lokalizuje w czasie: wypowiedzenie przez Polskę traktatu mniejszościowego (1934), powstanie Frontu Morges (1936), powstanie Obozu Zjednoczenia Narodowego (1937), nawiązanie stosunków dyplomatycznych z Litwą (1938), brytyjskie gwarancje dla Polski (III 1939) – identyfikuje postacie: Walerego Sławka, Kazimierza Sosnkowskiego – wyjaśnia, jaką rolę miał odegrać Obóz Zjednoczenia Narodowego – charakteryzuje ugrupowania polityczne będące w opozycji do rządów sanacji – wyjaśnia, jakie były konsekwencje incydentu na granicy polsko-litewskiej	– lokalizuje w czasie: założenie Obozu Radykalno-Narodowego (1934), rozwiązanie Komunistycznej Partii Polski (1938) – wyjaśnia, w jaki sposób zajęcie Zaolzia odebrała opinia publiczna w Polsce, a jak potraktowano ten czyn w Europie – przedstawia nastroje panujące na arenie międzynarodowej w ostatnich miesiącach przed wybuchem wojny	– ocenia skuteczność polskiej dyplomacji w okresie rządów sanacji – ocenia stanowisko J. Becka wobec roszczeń niemieckich

			przez J. Becka w końcu lat 30. XX w. – omawia okoliczności zajęcia Zaolzia	– omawia proces za- cieśniania współpracy Polski z Wielką Bryta- nią i Francją w przede- dniu wybuchu II wojny światowej		
--	--	--	---	---	--	--